

Jenni Huttunen, Maria Liljeblad, Milla Ollanketo & Sonja Säkkinen

**TERVEYDENHOITAJIEN JA LEIKKI-ikäISTEN LASTEN VANHEMPIEN KOE-
MUKSIA LAPSET PUHEEKSI -KESKUSTELUSTA**

**TERVEYDENHOITAJIEN JA LEIKKI-IKÄISTEN LASTEN VANHEMPIEN KOKE-
MUKSIA LAPSET PUHEEKSI -KESKUSTELUSTA**

Jenni Huttunen, Maria Liljeblad,
Milla Ollanketo & Sonja Säkkinen
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Hoitotyön tutkinto-ohjelma
Terveystenhoitaja
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Hoitotyön tutkinto-ohjelma, Terveydenhoitaja

Tekijät: Jenni Huttunen, Maria Liljeblad, Milla Ollanketo & Sonja Säkkinen
Opinnäytetyön nimi: Terveydenhoitajien ja leikki-ikäisten lasten vanhempien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta
Työn ohjaajat: Yliopettaja, TtT Hilikka Honkanen & Lehtori, TtM Merja Männistö
Työn valmistuslukuksi- ja vuosi: Kevät 2018 Sivumäärä: 51 + 3

Lapset puheeksi -keskustelua on alun perin käytetty mielenterveyspalvelujen parissa, mutta sen käyttö on vähitellen laajenemassa myös muille osa-alueille. Menetelmä on uusi neuvoloissa, minkä takia tutkittua tietoa menetelmästä ei juurikaan ole. On siis tärkeää saada kokemuksia sen toimivuudesta käytännön työelämästä. Lapset puheeksi -menetelmä sisältää keskustelun ja tarvittaessa neuvonpidon, mutta tässä opinnäytetyössä keskityimme keskusteluun. Tutkimuksen toimeksiantajana oli Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon yksikön koordinoima Muutos nyt, Lapset puheeksi -toimintakokonaisuuden koulutus- ja kehittämishanke. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla lastenneuvolassa työskentelevien terveydenhoitajien ja leikki-ikäisten lasten vanhempien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta lastenneuvolassa. Tavoitteena on selvittää Lapset puheeksi -keskustelun hyödyt sekä löytää toteutukseen liittyviä kehittämistarpeita ja keinoja menetelmän toimivuuden parantamiseksi.

Tietoperustan lähteinä käytimme Lapset puheeksi -lokikirjoja, kirjallisuutta sekä erilaisia tutkimuksia. Opinnäytetyö on laadullinen. Toteutimme aineiston keruun teemahaastattelemalla neljää terveydenhoitajaa ja kolmea leikki-ikäisen lapsen vanhempaa. Haastateltavat löysimme soittamalla Oulun alueen neuvoloihin. Haastattelut toteutimme joko perheiden kotona tai muussa heidän valitsemassaan ympäristössä. Haastatteluaineiston analyysimenetelmänä käytimme sisällönanalyysia.

Haastateltavat vanhemmat kokivat Lapset puheeksi -keskustelun tarpeelliseksi. Terveydenhoitajien mielestä keskustelussa käsiteltävät asiat käydään neuvolakäynnillä muutenkin läpi. Universaali käyttö koettiin hyväksi, koska tällöin ennaltaehkäisevyys toteutuu. Tutkimustulosten perusteella keskustelu sopii käytettäväksi 2-vuotisneuvolakäynnillä, koska 2-vuotiaan uhmailun aikana perhe voi kaivata tukea arkielämään. Keskustelun sopivuudesta 1,5-vuotisneuvolakäynnille oli eriäviä mielipiteitä laajan terveystarkastuksen vuoksi. Vanhempien mielestä 1,5-vuotias on liian nuori keskustelun ikäluokaksi. Tutkimustuloksista selvisi myös, että käsitteet haavoittuvuus ja vahvuus ovat haastavia. Tutkimuksessa nousi esille joitakin kehittämistoiveita esim. keskustelun tekeminen uudelleen myöhemmin leikki-iässä ja lomakkeen saaminen etukäteen kotiin ennen Lapset puheeksi -keskustelua. Lomake voitaisiin myös siirtää nettiin, jossa se olisi aina saatavilla ja sen täyttäminen etukäteen helpottuisi.

Tulevina terveydenhoitajina voimme hyödyntää työssämme Lapset puheeksi -keskustelusta saatuja kokemuksia. Toivomme tutkimustuloksista olevan hyötyä myös muille Lapset puheeksi -keskustelua käyttäville ammattilaisille. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää menetelmän sopivan käyttäjän löytämiseen ja toiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyö tukee Lapset puheeksi -keskustelun ottamista laajempaan käyttöön neuvoloissa ja lisää sen tunnettavuutta.

Asiasanat: Lapset puheeksi -keskustelu, lastenneuvola, ennaltaehkäisevä työ, vahvuudet, haavoittuvuudet, leikki-ikäisen lapsen kehitys, terveydenhoitaja

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing and Health Care, Option of Public Health Nurse

Authors: Jenni Huttunen, Maria Liljeblad, Milla Ollanketo & Sonja Säkkinen

Title of thesis: Public health nurses' and parents' experiences about Let's Talk about Children discussion

Supervisors: Principal Lecturer, PhD Hilikka Honkanen & Senior Lecturer, M.Sc Merja Männistö

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2018 Number of pages: 51 + 3

“Let's Talk about Children” was originally used among the mental health services but its usage is gradually expanding also to other sectors. There is not much researched information about the “Let's Talk about Children” intervention since it was just recently brought into use in child welfare clinics. It's important to find out how the intervention works in practical. “Let's Talk about Children” consists of both discussion(s) and possibly the Network Meeting but in this thesis we focus on working with the discussion. The assigner of the thesis is the Northern Ostrobothnia Hospital District. The purpose of the present survey is to describe experience of parents and public health nurses about “Let's Talk about Children” intervention used in a health check for kids. The aim of the thesis is to find out the possible development needs and ways to improve the functionality of the “Let's Talk about Children” discussion. Additionally, the aim is to clarify the benefits of the intervention.

Logs, literature and different kinds of researches were used as sources for the theory part. Our thesis is produced by using qualitative research method which is why theme interviews were carried out to gather the data. Three parents of toddlers and four public health nurses working in child welfare clinics were interviewed. The participants were found by calling to child welfare clinics around Oulu district and the interviews were carried out either at the participants' homes or in another place chosen by them. Content analysis was used as an analysis method.

The “Let's Talk about Children” discussion was considered useful among the parents. In the opinion of the public health nurses, the themes of the discussion are gone through during the health check in any case. The universal use of the intervention gets the preventive effect realized. Based on the results, “Let's Talk about Children” is suitable in the health check for a two years old. Parents might need help to cope with the challenges that a 2-year-old toddler causes. There were dissenting opinions of whether the “Let's Talk about Children” discussion is suitable at the age of 1,5 years because the extensive health checks are held at this age. It was also found out that the concepts “vulnerabilities” and “strengths” are difficult for parents. A few development proposals were found out in the survey. The discussion could be repeated later on, the log could be sent home in advance or it could be moved online where it would be easily available.

As a future public health nurses, we will be able to turn the results of the survey to account in our future work. The results are also useful to the professionals using the “Let's Talk about Children” intervention. The results can be used both for finding the suitable age group for the discussion and developing the intervention.

Keywords: Let's Talk about Children, a public health nurse, child welfare clinic, preventive work, strengths, vulnerabilities, development of a toddler

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LAPSET PUHEEKSI -MENETELMÄ	8
	2.1 Lapset puheeksi -menetelmän tausta	8
	2.2 Lapsen kehitysympäristön vahvuudet ja haavoittuvuudet	10
	2.3 Lapset puheeksi -keskustelu.....	12
	2.4 Lapset puheeksi -neuvonpito	14
3	LAPSET PUHEEKSI -KESKUSTELU LEIKKI-ikäISEN LAPSEN NEUVOLAKÄYNNILLÄ..	15
	3.1 Lapset puheeksi -keskustelun sisältö leikki-ikäisen lapsen neuvolassa.....	15
	3.2 Varhaisleikki-ikäisen lapsen kehityksen pääpiirteet	17
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT.....	20
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
	5.1 Tutkimusmenetelmä	21
	5.2 Aineiston keruu ja analysointi	21
6	TUTKIMUSTULOKSET	26
	6.1 Terveystoimittajien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta neuvolakäynnillä	26
	6.2 Terveystoimittajien kehittämisehdotuksia Lapset puheeksi -keskustelun toteuttamiseen lastenneuvolassa	30
	6.3 Vanhempien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta neuvolakäynnillä.....	33
	6.4 Vanhempien kehittämistoiveita Lapset puheeksi -keskustelun toteuttamiseen liittyen...	36
7	POHDINTA	38
	7.1 Tutkimustulosten tarkastelu	38
	7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	43
	7.3 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusideat	44
	7.4 Omat oppimiskokemukset.....	45
	LÄHTEET.....	47
	LIITTEET	52

1 JOHDANTO

Lapset puheeksi -menetelmä on kehitetty Toimiva lapsi & perhe -hankkeessa (Stakes ja myöhemmin THL) ehkäisemään vanhempien psykiatristen ongelmien siirtymistä lapsille. Vuonna 2014 Toimiva lapsi & perhe -työ (TI&p) siirtyi Suomen Mielenterveysseuralle. Aikuisten ja lasten terveys- ja sosiaalipalveluista Lapset puheeksi -menetelmä on laajentunut sivistystyön puolelle esimerkiksi varhaiskasvatukseen ja kouluihin. (Niemelä & Solantaus 2016, 22.) Lapset puheeksi -menetelmä on käytetty muun muassa Raahen seudulla vuodesta 2012 lähtien kolmessa kunnassa ja tulokset näkyvät nyt lastensuojelu ja lastenpsykiatria palveluiden käytön vähentymisenä. Vuodesta 2012 alkaen lastensuojeluilmoitusten, lastensuojelu tarpeen selvitysten ja uusien lastensuojelusijoitusten määrät ovat tippuneet puoleen. (Kallunki 2016, viitattu 8.10.2017.)

Pohjois-Pohjanmaan kunnat sitoutuivat vuonna 2013 kuntien rahoituksella ja osana eri palveluiden perustystä toteutettavaan Muutos nyt Lapset puheeksi -toimintakokonaisuuteen, jolla tavoitellaan parempaa lasten ja perheiden hyvinvointia. Pirstaleisia palveluita halutaan yhdistää niin, että lapset ja perheiden tarpeet, toiminta ja palvelut kohtaavat. Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri toimii toimintakokonaisuuden tukijana, organisoijana ja koordinaattorina. (Jokinen 2016, 3, viitattu 25.4.2016.)

Nykyään Lapset puheeksi -menetelmää käytetään universaalisti eli sitä tarjotaan kaikille perheille riippumatta siitä, onko perheessä ongelmia tai elämäntilanteen muutoksia. Lapset puheeksi -keskustelu ja -neuvonpito ovatkin ensivaiheen matalan kynnyksen menetelmiä. (Niemelä & Solantaus 2016, 22, 27.) Lapset puheeksi -keskustelun avulla kartoitetaan lapsen kehitysympäristössä olevia vahvuuksia ja haavoittuvuuksia sekä autetaan vanhempia löytämään keinoja lapsensa tukemiseksi. Lapset puheeksi -keskustelu luo paremman yhteyden perheiden tukipalveluihin, jolloin perheet saavat tarvitsemaansa tukea. (Kujala, Jokinen, Ebeling & Pohjola 2017, viitattu 24.1.2018.) Tarvittaessa kutsutaan koolle Lapset puheeksi -neuvonpito, johon osallistuu ammattilaisia lapsen eri kehitysympäristöistä. Neuvonpidossa mietitään mitä kukin osallistuja voi tehdä lapsen tukemiseksi, jolloin myös lapsen sosiaalinen verkosto aktivoituu. (Solantaus 2017, 7–8, viitattu 8.10.2017.) Tässä opinnäytetyössä paneudutaan Lapset puheeksi -keskusteluun neuvolassa.

Terveydenhoitajan työnkuvaan kuuluu ennaltaehkäisevä työ, joka on Lapset puheeksi -keskustelun keskeinen tarkoitus. Uskomme, että voimme hyödyntää opinnäytetyöprosessissa saatavaa tietoa

ja kokemusta tulevassa työssämme. Aihe on työelämälähtöinen, koska saimme opinnäytetyön aiheen Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon yksiköltä, joka koordinoi Muutos nyt, Lapset puheeksi -toimintakokonaisuuden kehittämis- ja tutkimushanketta (Jokinen 2016, viitattu 25.4.2016). Lapset puheeksi -keskustelu on uusi erityisesti tutkimuskohteessamme eli neuvolassa eikä siitä ole juurikaan tutkittua tietoa, minkä vuoksi on tärkeää saada uutta ja kokemuksellista tietoa menetelmän toimivuudesta käytännössä.

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla lastenneuvolassa työskentelevien terveydenhoitajien ja leikki-ikäisten lasten vanhempien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta lastenneuvolassa. Tavoitteena on selvittää Lapset puheeksi -keskustelun hyödyt sekä löytää toteutukseen liittyviä kehittämistarpeita ja keinoja menetelmän toimivuuden parantamiseksi. Tulevina terveydenhoitajina voimme hyödyntää työssämme Lapset puheeksi -keskustelusta saatuja kokemuksia.

2 LAPSET PUHEEKSI -MENETELMÄ

2.1 Lapset puheeksi -menetelmän tausta

Lapset puheeksi -menetelmä on lähtöisin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Toimiva lapsi & perhe -hankkeesta vuodelta 2001. Toimiva lapsi & perhe -työn tavoitteena on lasten hyvinvoinnin lisääminen ja ongelmien ehkäisy tilanteissa, joissa perheen elämäntilanne muuttuu. (Suomen Mielenterveysseura 2017, viitattu 8.10.2017.) Muita hankkeeseen kuuluvia menetelmiä ovat Verttikurssit ja William Beardsleen perheinterventio (Solantaus 2013, 3, viitattu 8.10.2017). Toimiva lapsi & perhe hankkeen palvelurakenteet toimivat monella eri toimintasektorilla ja sen menetelmiä levitetään kouluttamalla sosiaali- ja terveystoimen, rikosseuraamuslaitoksen, työvoimahallinnon ja kasvatusalan henkilöstöä (Toimiva lastensuojelu 2013, 48, viitattu 8.10.2017). Toimiva lapsi & perhe -hankkeen taustalla ovat kokemukseräinen tieto perheiden ja vertaisryhmien kanssa työskentelestä, kansainvälinen ja kotimainen tutkimus sekä Beardsleen perheinterventio (Solantaus 2013, 3, viitattu 8.10.2017). Kaikkien menetelmien lähtökohtana on lasta ja perhettä tukevat tekijät eli perheen sisäinen ymmärrys ongelmasta, yhteinen pohdinta niiden ratkaisemiseksi sekä lapsen oman sosiaalisen elämän tukeminen (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2006, 245, viitattu 8.10.2017).

Perheintervention kehitti amerikkalainen professori William Beardslee työryhmänsä kanssa. Intervention tavoitteena on perheen toimivuuden edistäminen sekä lasten ongelmien ehkäisy. Menetelmä on kehitetty perheille, joissa vanhemmilla on mielenterveydenhäiriö, mutta se sopii myös muiden perheongelmien selvittämiseen. Eniten menetelmää kuitenkin käytetään aikuisten mielenterveyspalveluiden parissa. Istuntoihin osallistuu niin lapset kuin vanhemmatkin ja tarkoituksena on ottaa esiin muun muassa vanhemman sairauteen, perheen vuorovaikutukseen ja lasten hyvinvointiin liittyviä asioita. Yhdessä istunnossa on paikalla koko perhe, mutta lapsia kuullaan myös yksitellen, jotta päästään tutustumaan lapsen ajatuksiin ja häntä vaivaaviin kysymyksiin. (Sipilä 2010, 19–20, viitattu 8.10.2017; Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2006, 245–246, viitattu 8.10.2017.) Interventio pyrkii tukemaan vanhempia, jotta he pystyvät auttamaan lapsiaan ja vahvistamaan heitä suojaavia tekijöitä (Suomen Mielenterveysseura 2017, viitattu 8.10.2017).

Niin lastensuojelulaki kuin terveydenhuoltolaki velvoittavat vanhempia hoitavia tahoja ottamaan huomioon myös lapsen tilanteen. Ehkäisevän lastensuojelulain mukaan lasten kehitystä ja hyvinvointia sekä vanhemmuutta tulee tukea. Esimerkiksi päivähoitossa, opetuksessa sekä äitiys- ja

lastenneuvolassa annettava tuki ja erityinen tuki kuuluvat lain määrittelemään ehkäisevään lastensuojeluun. (Lastensuojelulaki 417/2007 1:2 §; Terveydenhuoltolaki 1326/2010 8:70 §.) Myös sosiaalihuoltolain mukaan kunnallisten viranomaisten on osallistuttava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen sekä epäkohtien poistamiseen ja niiden syntyminen ehkäisemiseen (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 2:9 §). Lapset puheeksi -menetelmä vastaa näihin tarpeisiin ottamalla esille lapsen asiat, tukemalla vanhemmuutta ja toimimalla terveyden edistämisen sekä häiriöiden ehkäisemisen puolesta (Solantaus 2017, 4, viitattu 8.10.2017).

Lapset puheeksi -menetelmän käytölle löytyy tukea Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisesta kehittämisohjelmasta (Kaste) 2012–2015. Ohjelman toimeenpanosuunnitelmaan kuuluu toimenpide lapsia ja vanhemmuutta tukevien toimintamallien käyttöönotosta. THL:n tehtävänä on huolehtia, että Toimiva lapsi & perhe -hankkeesta saatuja kokemuksia ja tuloksia ylisukupolvisten ongelmien siirtymisen ehkäisemiseksi hyödynnetään ja levitetään kunnissa auttamaan lapsia, joiden perheessä on esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeongelma. (Kaste 2012, 15, 17, viitattu 8.10.2017.) Myös toimivan lastensuojelu työryhmän loppuraportissa on toimenpide-ehdotus, jonka mukaan Toimiva lapsi & perhe hankkeessa kehitetyt työmenetelmät otetaan käyttöön koko Suomessa ja niitä levitetään aktiivisesti (Toimiva lastensuojelu 2013, 48, viitattu 8.10.2017).

Lapset puheeksi -keskustelu on otettu käyttöön jo esimerkiksi Ruotsissa, Kreikassa ja Yhdysvalloissa (Niemelä 2014, 4, viitattu 8.10.2017). Pohjois-Pohjanmaan kunnista 25 kuntaa allekirjoittivat vuoden 2013 keväällä hyvinvointisopimuksen, joka tarjoaa kunnille lapset puheeksi -menetelmän juurruttamiseen tarvittavan strategian ja toimenpideohjauksen sekä henkilökunnan kouluttamiseen ja tiedottamiseen liittyen. Tavoitteena on, että lapset puheeksi -menetelmää tarjotaan kaikille tiettyssä ikäryhmässä oleville edistämään lasten ja perheiden hyvinvointia, elämäntilanteiden muutoksissa hyvinvoinnin tukemiseksi sekä erilaisten tuen tarpeiden esiintyessä. (PPSHP 2014, 5–6, viitattu 8.10.2017.)

Lapset puheeksi -menetelmän toimivuudesta on jo tutkittua tietoa. Raahen seudulla menetelmää on käytetty vuodesta 2012 lähtien kolmessa kunnassa ja tulokset näkyvät nyt lastensuojelu ja lastenpsykiatria palveluiden käytön vähentymisenä. Vuodesta 2012 alkaen lastensuojeluilmoitusten, lastensuojelu tarpeen selvitysten ja uusien lastensuojelusijoitusten määrät ovat tippuneet puoleen. (Kallunki 2016, viitattu 8.10.2017.)

Mika Niemelän tekemässä väitöskirjassa kerrotaan, kuinka syöpää sairastavien vanhempien lasten psykiatrisen erikoissairaanhoidon käyttö oli tilastollisesti merkittävästi kohonnut verrattuna saman ikäisiin lapsiin. Tämä osoittaa tarpeen lapsikeskeisen työn kehittämisestä aikuisterveydenhuoltoon, jotta myös lasten tilanne otettaisiin huomioon vanhemman sairastaessa. Niemelän tutkimuksen tulokset osoittavat, että Lapset puheeksi -menetelmän ja Beardsleen perheintervention käyttöönoton jälkeen tehdyissä mittauksissa vanhempien psyykkisten häiriöiden todettiin vähentyneen verrattuna ennen interventioita tehtyihin mittauksiin. (Niemelä 2012, 7, viitattu 8.10.2017.)

2.2 Lapsen kehitysympäristön vahvuudet ja haavoittuvuudet

Lapset puheeksi -menetelmä pohjautuu ekologiseen transaktionaaliseen malliin lapsen kehityksestä. Mallin mukaan lapsen kehittyminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa eli esimerkiksi jokapäiväisessä kanssakäymisessä perheen ja päivähoidon kanssa. Tämä kehittää lapsen sisäisiä psyykkisiä rakenteita ja kykyjä. Myös lapsen kehityksen tukeminen ja sen häiriintyminen ovat aina yhteydessä ympäristöön ja siinä oleviin ihmisiin. (Mäkelä 2011, 3, viitattu 8.10.2017.) Lapset puheeksi -menetelmään liittyvätkin keskeisesti kehitysympäristöt, niissä olevat lasta suojaavat tekijät sekä pärjäävyys (Niemelä 2014, 2, viitattu 8.10.2017).

Kehitysympäristöt ovat psyykkisiä ja fyysisiä ympäristöjä, joissa lapsi on osallisena ja jotka vaikuttavat lapsen kehitykseen. Lapsen kehitysympäristöjen eli kodin, päivähoidon, koulun ja vapaa-ajan ympäristöjen fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet vaikuttavat vuorovaikutuksen laatuun ja näin ollen lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen. Yhteiskunnan tilalla ja toiminnalle annetuilla resursseilla on merkitystä näiden ominaisuuksien laatuun. Esimerkiksi rauhallisella päiväkotiympäristöllä on myönteinen vaikutus levottomaan lapseen, kun taas levoton päiväkoti voi tehdä rauhallisestakin lapsesta levottoman. Se millaista toiminta ja vuorovaikutus ovat näissä kehitysympäristöissä vaikuttavat lapsen kehitykseen joko sitä tukien tai ongelmia aiheuttaen. Lapsi on kuitenkin myös itse aktiivinen osapuoli vaikuttamalla kehitysympäristöissä tapahtuvaan toimintaan ja vuorovaikutukseen. (Solantaus 2013, 3–4, viitattu 8.10.2017.)

Kehitysympäristöjen tehtävänä on osallistua lapsen kehitykseen, ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä ja kuntouttaa, kun lapsella itsellään on vaikeuksia. Jokainen kehitysympäristö on omalta osaltaan vastuussa puitteiden antamisesta lapsen kehitykselle. Kehitysympäristöjen tarkoitus on "tuottaa" kehitystä. Ongelmien ennaltaehkäisyssä on tärkeää, että kehitysympäristöt toimivat vuo-

rovaikutuksessa keskenään. Näin toisissa kehitysympäristöissä olevat suojaavat tekijät voivat tukea ja kompensoida yhdessä ympäristössä esiintyviä ongelmia. Esimerkiksi kun lapsen päivähoitossa tai koulussa ollaan tietoisia perheen elämässä olevista vaikeuksista, on koulu- ja päiväkotiympäristön mahdollista ottaa tämä huomioon lapsen tukemiseksi ja ongelmien ehkäisemiseksi. Myös lapsen kuntoutumisessa kehitysympäristöjen yhteistyö on merkityksellisessä asemassa. Mielenterveyden ja käyttäytymisen ongelmat heijastuvat lapsen kykyyn ratkaista arkipäivän haasteita. Lapsen arkipäivän rutiinien ylläpitäminen ja koulun tai päivähoiton sujuminen ovat tärkeitä lapsen kuntoutuksen kannalta, sillä kun arkipäivän asiat sujuvat mahdollisimman pitkälle tavallisesti on lapsen helpompi keskittyä selviytymään ongelmavaiheen yli. Eri kehitysympäristöjen edustajat, kuten päivähoitaja ja vanhemmat, voivat miettiä ratkaisuja lapsen ongelmiin yhteistyössä ja tarvittaessa kutsua koolle laajemman joukon asiantuntijoita lapsen arkielämän turvaamiseksi. Tätä kutsutaan Lapset puheeksi -neuvonpidoksi. (Solantau 2013, 3–7, viitattu 8.10.2017.)

Lapset puheeksi -menetelmän keskeisinä käsitteinä ovat lapsen ja kehitysympäristöjen vahvuudet ja haavoittuvuudet. Lapset puheeksi -menetelmässä vahvuudella tarkoitetaan asiaa, joka onnistuu ja sujuu elämän vaikeuksista huolimatta. Vahvuus ei ole lahjakkuus, vaan se perustuu pärjäävyyskäsitteeseen. Pärjäävyys tarkoittaa sitä, että vaikeuksista huolimatta asiat sujuvat. Pärjäävyys ei ole lapsen ominaisuus vaan se syntyy vuorovaikutuksessa yksilön ja ympäristön välillä, esimerkiksi kodin ja päivähoiton vuorovaikutuksessa. Pärjäävyyttä edistää, kun lapsi ymmärtää miten asiat vaikuttavat omaan elämään ja että hänen on itse mahdollista ratkaista ongelmia omien kykyjensä mukaisesti. Toinen tärkeä käsite Lapset puheeksi -keskustelussa on haavoittuvuus. Haavoittuvuudella tarkoitetaan alkavia tai olemassa olevia ongelmia. Haavoittuvuus -käsitteeseen liittyy myös tilanne, jossa huomataan haavoittava yhtälö lapsen ja ympäristön välillä. Muutokset ympäristössä voivat olla lapselle haavoittavia ja tilanne voi johtaa ongelmiin, jos sille ei tehdä mitään. Lapset puheeksi -menetelmään liittyy keskeisesti toimintasuunnitelman tekeminen. Toimintasuunnitelmassa sovitaan ne konkreettiset toimet, joiden avulla tuetaan arkipäivässä lapsen vahvuuksia ja pohditaan toimintatapoja haavoittuvuuksien kohdalla. (Solantau 2013, 7–8, viitattu 8.10.2017.)

Lapselle haavoittuvuuksia voivat aiheuttaa vanhempien ja perheen ongelmat. Perheen kanssa ollaan tiiviisti vuorovaikutuksessa, minkä seurauksena myös ongelmat heijastuvat nopeasti perheen välisiin suhteisiin ja lapsen elämään. Esimerkiksi vanhemman mielenterveys- ja päihdeongelmat, vakavat krooniset sairaudet ja työttömyys voivat vaikuttaa vanhemman jaksamiseen, parisuhteen toimivuuteen ja vanhemman käytökseen lasta kohtaan. Stressaantuneena vanhemman toiminta lasta kohtaan voi olla ailahtelevaista, jolloin välillä rajoja asetetaan lapselle hyvinkin tiukasti, kun

taas välillä jaksaminen ei riitä sopivasta kurista huolehtimiseen. (Solantau 2013, 9–10, viitattu 8.10.2017.) Myös sisarusten sairaudet ja ongelmat, perheen toimeentulon vaikeudet, vanhempien rikollisuus ja väkivalta sekä parisuhteiden kariutumiset vaikuttavat lapsen arkeen voiden aiheuttaa ongelmia, mikäli tilanteeseen ei puututa ajoissa. Tavoitteena on aktivoida Lapset puheeksi -keskustelun avulla lasta suojaavat tekijät heti lapsen elämäntilanteen muututtua jo ennen kuin ongelmia ilmenee. (Niemeä 2014, 13, viitattu 8.10.2017.)

Lapsen vahvuuksia/suojaavia tekijöitä tulee tukea, kun lapsen elämässä on vaikeuksia. Olennaista on pyrkiä turvaamaan arjen mahdollisimman normaali sujuminen. Arjen rutiinit kuten nukkuminen, syöminen ja koulussa tai päivähoiossa käyminen toimisivat edelleen niin samalla lailla kuin mahdollista. Arkipäivän tulee tuottaa iloa ja onnistumisen tunteita. Lapsella on hyvä olla vähintään yksi luotettava aikuinen koulussa tai päivähoiossa, jonka puoleen hän voisi kääntyä ja jolta saada apua. Erityisen tärkeää tämä on silloin, jos lapsella on kotona vaikeuksia. Lapsen olisi hyvä tietää, että tämä koulun/päiväkodin aikuinen on tietoinen perheen ongelmista ja lapsen on mahdollista tuoda esille omia kokemuksiaan ja huoliaan. Kokemus kuulumisesta päiväkodin tai koulun ryhmään antaa lapselle tuntemuksen, että hän on merkityksellinen ja häntä kaivataan. Ylipäättänsä mahdollisimman hyvät suhteet opetustoimen henkilökuntaan, ikätovereihin sekä vanhempiin ja sisaruksiin tukevat lapsen arkea. (Solantau 2013, 11–12, viitattu 8.10.2017.)

Lapsi etsii helposti syytä itsestään ja omasta käyttäytymisestään, mikäli aikuiset eivät anna selitystä. Sen vuoksi on tärkeää, että lapsille annetaan ikätasoonsa sopiva selitys silloin kun perheen sisällä tai päivähoiossa/koulussa esiintyy vaikeuksia. Lapsella on oltava ymmärrys siitä, miksi vanhempi esimerkiksi viettää koko päivän yöpuvussa, ei jaksa nousta sängystä, juo koko ajan tai miksi luokanopettaja on ärtyvä ja kiireinen. Lapsi mielialan ja käyttäytymisen vaihteluita tulisi ymmärtää eikä tunteita ja niiden ilmaisua tule ohittaa. (Solantau 2013, 11–12, viitattu 8.10.2017.)

2.3 Lapset puheeksi -keskustelu

Lapset puheeksi -keskustelua käytetään tukemaan lapsen hyvinvointia ja kehitystä, ehkäisemään mahdollisia häiriöitä sekä lapsen kuntoutumiseen, silloin kun lapsella tai hänen ympäristössään on vaikeuksia (Solantau 2013, 2, viitattu 8.10.2017). Keskustelua lapsista ehdotetaan kuitenkin kaikille perheille, ei siis vain niille, joilla on ongelmia (Solantau 2017, 15, viitattu 9.10.2017). Lapset puheeksi -keskustelun tavoitteena on selvittää lapsen vahvuudet ja haavoittuvuudet, opastaa vanhemmille eri keinoja tukea lasta sekä ohjata perhe ja/tai lapsi ajankohtaisen avun äärelle tarpeen

mukaan. (Johansson 2007, 34, viitattu 9.10.2017.) Keskustelun päämääränä on lasta suojaavien ja kehitystä tukevien toimintojen vahvistaminen perheessä ja muissa lapsen elinympäristöissä. Työntekijän tarkoituksena on lisätä vanhempien ymmärrystä perheenjäsentensä tilanteesta. Lapset puheeksi -keskustelu on kuitenkin kahden asiantuntijan välinen vuorovaikutus. Keskustelussa saatetaan yhteen vanhemman tieto lapsesta ja kodin arjesta sekä työntekijän yleinen tieto ilmiöstä. Vanhemmat arvioivat, mitkä asiantuntijan antamista neuvoista sopivat heidän perheellensä. Keskustelun osapuolet ovat näin tasa-arvoisessa asemassa. (Solantaus 2017, 15, 18–19, viitattu 9.10.2017.)

Lapset puheeksi -menetelmässä käydään neuvonnallista keskustelua lapsesta vanhemman tai vanhempien kanssa, mutta sitä voidaan käydä myös perheelle läheisen aikuisen kanssa (Johansson 2007, 34, viitattu 9.10.2017). Keskustelu koostuu yleensä yhdestä kahteen istunnosta vanhemman/vanhempien kanssa, mutta tarvittaessa keskustelu voi kuitenkin laajentua useampaan tapaamiseen. Keskustelun kaksi ensimmäistä osaa voidaan käydä yhdellä tapaamiskerralla, mutta erilliset tapaamiskerrat ovat suositeltavia, erityisesti jos perheessä on paineita tai päivähoitossa ongelmia. Keskustelujen välillä on hyvä pitää pieni miettimistauko, jotta seuraavasta keskustelusta saisi kaiken irti. (Solantaus 2017, 15, viitattu 9.10.2017; Solantaus 2013, 13, viitattu 8.10.2017.)

Ensimmäisellä istunnolla keskustellaan lapsen elämäntilanteesta ja kartoitetaan lasta suojaavia ja haavoittavia tekijöitä sekä autetaan vanhempia oivaltamaan ne myös itse. Tällöin myös kysytään, ovatko vanhemmat hakeneet ja saaneet apua mahdollisesti esille nousseisiin huoliin. Toisella istunnolla työntekijä kertoo lisää lasta suojaavista ja haavoittavista tekijöistä sekä keskittyy siihen, mitä konkreettista vanhemmat voivat tehdä lapsen tukemiseksi. (Solantaus 2017, 18–19, viitattu 9.10.2017.) Lapset puheeksi -keskustelussa vanhemmille tulee kertoa, että lapsen on hyvä ymmärtää vanhemman ongelma hänen itsensä kertomana ja että ystävyyssuhteet, harrastukset ja aikuiset perheen ulkopuolella ovat myös tärkeitä lapselle. Lisäksi vanhemmille tulee kertoa, että he voivat kysyä lapseen liittyviä kysymyksiä myös muilla tapaamiskerroilla. (Sipilä 2010, 22, viitattu 8.10.2017.)

Lapset puheeksi -keskusteluun kuuluu olennaisena osana toimintasuunnitelman tekeminen, mikä tarkoittaa vahvuuksiin panostamista ja haavoittuvuuksien tukemista. Toimintasuunnitelmassa mietitään yhdessä erilaisia toimintatapoja ja asioita, joihin on hyvä panostaa. Toimintasuunnitelman tulee painottua keinoihin, joilla saadaan lisättyä lapsen onnistumisen kokemuksia, iloa ja tyytyväisyyttä hänen elinympäristöissään. On tärkeää antaa lapselle palautetta hyvin sujuneista asioista,

sillä jo hyvien asioiden näkyväksi tekeminen vahvistaa niitä. (Solantaus 2013, 8, viitattu 9.10.2017.)
Lapset puheeksi -neuvonpitoa ehdotetaan, jos keskusteluissa tulee epäily lapsen pärjäävyydestä tai sosiaalisen verkoston hataruudesta. Mikäli ongelmia ei ole, ennaltaehkäisevää työtä jatketaan. (Solantaus 2017, 8, viitattu 9.10.2017.)

2.4 Lapset puheeksi -neuvonpito

Lapset puheeksi -neuvonpidossa vahvistetaan lasta suojaavia tekijöitä lapsen ja perheen verkoston ja tarpeen mukaan eri palvelujen edustajien avulla. Tapaamiseen voi osallistua perheen lähiverkosto sekä edustajia esimerkiksi lastensuojelusta, päivähoidosta ja neuvolasta. Jos lapsesta on noussut huoli, voidaan paikalle pyytää myös lastenpsykiatrin työntekijä, joka kuuntelee, esittää kysymyksiä ja lopuksi tekee arvion lastenpsykiatristen tutkimusten tarpeellisuudesta. Neuvonpidossa kartoitetaan lapsen tilanne kaikissa elinympäristöissä ja mietitään tapoja, joilla läsnäolijat voivat kukin tukea lasta. Neuvonpidon tarkoituksena on siis aktivoida lapsen sosiaalista verkostoa. (Solantaus 2017, 17–18, viitattu 9.10.2017.) Neuvonpidossa annetaan myös tietoa muista ennaltaehkäisevistä palveluista (mm. perheleirit ja perhekurssit sekä vertaisryhmät) ja hoitopaikoista (sosiaalitoimen perhepalvelut; lasten psykiatriset palvelut, päihdepalvelut jne.) sekä siitä, miten niihin saa tarvittaessa yhteyttä. Lapset puheeksi -neuvonpidolla pyritään välttämään perheen putoaminen palvelujen väliin rakentamalla silta perheen ja uuden työpisteen välille. Neuvonpitoa äitiys- tai lastenneuvolan kanssa tulee aina ehdottaa, kun raskaana oleva tai pienen lapsen äiti tai isä tulee mielenterveysongelmien takia hoitoon tai tutkimuksiin. Neuvonpidon kautta neuvola osaa erityisesti tukea tätä perhettä ja perheen lasten kehitystä sekä miettiä tukitoimia. (Solantaus 2017, 8, 16, 28, viitattu 9.10.2017.)

Vanhempien voi olla vaikeaa avautua ongelmistaan suurelle ihmisjoukolla ja siksi neuvonpito valmistellaan yhdessä heidän kanssaan. Vanhemmat osallistuvat keskustelun teemojen valitsemiseen ja he saavat kertoa ongelmistaan sen verran kuin itse haluavat. On kuitenkin suositeltavaa, että vanhemmat kertovat lapsen tilanteen kannalta olennaisimmat asiat, koska tarkoituksena on löytää ymmärrystä ja konkreettisia ratkaisuja lapsen tilanteeseen. Mikäli lapsi osallistuu neuvonpitoon, on tapaaminen suunniteltava myös hänen kanssaan joko vanhempien tai sekä vanhempien että työntekijän kanssa. Lapsen läsnäolo tulee huomioida sovittamalla keskustelu hänen ymmärryksensä mukaiseksi. On kuitenkin mietittävä tapauskohtaisesti, onko lapsen suotavaa olla mukana. (Solantaus 2017, 18, viitattu 9.10.2017.)

3 LAPSET PUHEEKSI -KESKUSTELU LEIKKI-ikäISEN LAPSEN NEUVOLA-KÄYNNILLÄ

Lastenneuvola seuraa ja tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Terve kehitys ja kasvu ovat vaarassa, jos perheeseen on kasaantunut useita terveyden ja hyvinvoinnin kannalta haitallisia tekijöitä eikä perhe saa riittävästi tukea (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 17,21.) Arvioimalla lapsen elämäntilannetta ja kehitystä pyritään auttamaan vanhempia tunnistamaan lapsen vahvuudet ja haavoittuvuudet. Lapset puheeksi -keskustelun tarkoituksena on vahvistaa lapsen kehitystä tukevia ja suojaavia tekijöitä. (Solantaus 2016, 15, 20, viitattu 12.10.2017.)

Terveydenhoitaja on lastenneuvolan keskeisin toimija, ja vastaa omalla alueellaan perheiden terveyden edistämisestä sekä neuvolatoimintaa koskevan hoitotyön tasosta ja ajanmukaisuudesta. Lapsen ensimmäisen kolmen vuoden aikana on useita neivolakäyntejä, erityisesti lapsen kehitystä seurataan tiiviisti ensimmäisen vuoden aikana. Neuvolassa otetaan esiin lapsen kasvu- ja kehitysvaihe. Terveydenhoitajan vastuulla on seurata lapsen kasvua ja kehitystä sekä arvioida tarvitaanko jatkotoimenpiteitä, mikäli seurannassa on tullut esille huolia lapsen kasvuun, kehitykseen tai käyttäytymiseen liittyen. Lapsen yleisvaikutelma arvioidaan sekä tutkitaan lapsen pituuden, painon ja päänympäryksen kehitys verraten niitä lapsen omaan kehitykseen sekä ikävaiheen kasvukäyriin. Keskeistä on seurata ja tukea vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta sekä lapsen sosiaalista kehitystä. (THL 2015, viitattu 12.10.2017.)

3.1 Lapset puheeksi -keskustelun sisältö leikki-ikäisen lapsen neuvolassa

Lastenneuvolan tehtävänä on seurata ja edistää alle kouluikäisten lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä ja kasvua. Lastenneuvola tukee vanhempia lapsilähtöisessä kasvatuksessa ja pyrkii kaventamaan perheiden välisiä terveyseroja. Neuvolassa lapsi rokotetaan rokotusohjelmaan kuuluvien rokotuksien mukaisesti. Neuvolan tehtävänä on myös havaita varhain lapsiperheiden erityisen tuen tarpeet ja järjestää viiveettä tukea ja apua tarpeiden mukaisesti. Alle kouluikäiselle järjestetään neuvolatoimintaa säätelevän asetuksen mukaan vähintään 15 määräaikaistarkastusta. Jokaiseen määräaikaistarkastukseen kuuluu terveysneuvontaa, joka on kohdistettu perheen tarpeiden ja lapsen kehitysvaiheen mukaisesti. (THL 2015, viitattu 12.10.2017.)

Terveydenhoitajan ensimmäinen terveystarkastus on vastasyntyneen perheen kotiin lapsen ollessa 1-4 viikon iässä. Seuraavat terveydenhoitajan tekemät tarkastukset toteutuvat 4-6 viikon

iässä, 2, .3, .4, .5, .6, .8, .12 ja 18 kuukauden iässä sekä kaksivuotiaasta lähtien vuosittain kuusi-
vuotiaaksi asti. Tämän jälkeen lapsi siirtyy kouluterveydenhoitajan asiakkaaksi. (THL 2015, viitattu
12.10.2017.) Keskeisintä käynnillä on vanhempien ja lapsen voinnin havainnointi sekä lapsen hoi-
dossa ohjaaminen. Ensisijaisen tärkeää on vanhempien ja lapsen varhaisen vuorovaikutuksen tu-
keminen. Neuvolakäynneillä terveydenhoitaja tarkkailee lapsen olemusta, liikehdintää, vuorovaiku-
tusta, ihon väriä, kasvua (paino, pituus, päänympäryys) sekä näkö- ja kuuloaistia. Erityisesti vasta-
syntyneillä kiinnitetään huomioita navan kuntoon, varhaisheijasteisiin, jäntevyyteen, asentoon, liik-
keiden symmetrisyyteen sekä kaiken ikäisillä lapsilla nukkumiseen ja syömistottumuksiin. Ikäkau-
sitarkastukset toteutetaan lapsen kehitystaso huomioiden. Keskeistä on huomioida koko perheen
hyvinvoinnin tukeminen. (THL 2016, viitattu 12.10.2017.)

4. ja 18 kuukauden iässä sekä 4-vuotisneuvolassa terveydenhoitajan tarkastuksen lisäksi on lää-
kärin tarkastus. Lääkärin ja terveydenhoitajan yhteistyössä tehtyjä lapsen terveystarkastuksia kut-
sutaan laajoiksi terveystarkastuksiksi. Näiden lääkärin tarkastusten lisäksi tarvittaessa voidaan va-
rata lääkärille aika lastenneuvolassa, jos esimerkiksi herää huoli lapsen kehityksestä. Keskeiset
teemat tarkastuksissa on lapsen kasvun, kehityksen ja vuorovaikutuksen seuraaminen ja tukemi-
nen, neurologisen kehityksen arviointi sekä näön ja kuulon arviointi. Lisäksi tarkastuksessa käy-
dään läpi koko perheen terveystottumuksia. (THL 2015, viitattu 12.10.2017.) Terveydenhoitaja
käyttää apunaan lapsen sekä hänen perheen kokonaisvaltaisessa tukemisessä erilaisia menetel-
miä sekä lomakkeita esimerkiksi Lapset puheeksi -keskustelua.

Lapsen saapuessa terveystarkastukseen terveydenhoitaja on perehtynyt lapsen perherakentee-
seen, hänen omiin ja suvun sairauksiin, sekä edellisillä käynneillä nousseisiin riskitekijöihin lapsen
kehitysympäristöissä. Terveystarkastus suositellaan aloitettavan avoimilla kysymyksillä ja siitä syn-
tyneellä keskustelulla, tarvittaessa esitetään tarkentavia kysymyksiä. Esimerkiksi jos perheen äiti
kertoo lapsien kanssa olevan välillä rankkaa, terveydenhoitaja voi kysyä voisiko hän hieman tar-
kentaa millaisia ongelmia on esiintynyt. Terveydenhoitaja voi tarvittaessa antaa myös vaihtoehtoja
helpottamaan vastaamista esimerkiksi "Oletko huomannut lapsellanne olevan hankaluuksia kes-
kittyä?". Terveydenhoitaja myös kysyy luvan vanhemmilta palautteen lähettämisestä varhaiskas-
vatukseen. (THL 2015, viitattu 12.10.2017.)

Tarkastuksen päätteeksi hän tekee kokonaisarvion sekä lapsen, että hänen perheensä terveydestä
ja hyvinvoinnista. Terveydenhoitaja käy tekemänsä kokonaisarvion vanhempien kanssa läpi, myös

mahdollisesti ilmenneet poikkeavuudet sekä terveysriskit. Tarvittaessa hän ja perhe tekevät yhdessä lapsen hyvinvointi- ja terveyssuunnitelman, johon kirjataan mahdollisten jatkotutkimusten, tuen ja hoidon tarve sekä niiden tavoitteet ja järjestettävä tuki. (THL 2015, viitattu 12.10.2017.)

Lapset puheeksi -keskustelu käydään neuvolassa leikki-ikäisen lapsen vanhempien kanssa päämääränä lisätä vanhempien ymmärrystä lapsestaan. Lapsen elämäntilanteen kartoitukseen käytetään apuna Lapset puheeksi -lokikirjaa, joka on jaoteltu teema-alueisiin keskustelun kulun ohjaamiseksi. Teema-alueista on kuitenkin tarkoitus keskustella vapaasti eikä lokikirjan tulisi jäykistää keskustelun kulkua. Vauva- ja taaperoikäisten lokikirja soveltuu 0–3-vuotiaan lapsen vanhemmille tehtävän Lapset puheeksi -keskustelun rungoksi. Siinä haavoittuvuuksia ja vahvuuksia selvitetään lapsen kehitysympäristöissä eli kotona ja päiväkodissa. Jokaisen käsiteltävän asian kohdalla pohditaan yhdessä, onko kyseinen asia lapsen vahvuus vai haavoittuvuus. (Solantaus 2016, 20–22, 46–48, viitattu 8.10.2017.)

Ensimmäiseksi vanhempia pyydetään kuvailemaan lasta, hänen mielialaa ja käyttäytymistä. Vanhemmilta myös kysytään, onko heillä huolia lapsesta sekä onko huoliin haettu ja saatu apua. Seuraavassa keskustelun teema-alueessa tarkastellaan lapsen elämää kotona. Tarkoituksena on ottaa selvää, seurusteleeko lapsi mielellään vanhempien ja sisarusten kanssa, mitä ilon aiheita lapsella on sekä miten ruokaileminen ja nukkuminen sujuvat. Vanhempien kanssa myös keskustellaan mahdollisista stressitilanteista ja siitä, miten vanhempi toimii kyseisissä tilanteissa. Tämän jälkeen siirrytään käsittelemään lasta päivähoitossa ja muiden lasten kanssa, kysymällä lapsen viihtymisestä päivähoitossa, päivän toimien kuten pukemistilanteiden sujumisesta päivähoitossa sekä lapsen ystävistä. Lapsella on tärkeää olla joku läheinen aikuinen päivähoitossa, johon hän voi turvautua. Myös vanhempien ja päivähoiton yhteistyö kuuluvat keskustelussa esille otettaviin asioihin. Lopuksi keskustellaan vanhemmuudesta ja kodin hoidosta kysymällä muun muassa miltä vanhemmuus tuntuu, saavatko puoliset tukea toisiltaan ja miten lasten- ja kodinhoito sujuvat. Vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat tai muut ongelmat jaksamisen kanssa tulisi myös ottaa esille. (Solantaus 2016, 46–48, viitattu 8.10.2017.)

3.2 Varhaisleikki-ikäisen lapsen kehityksen pääpiirteet

Yleisesti hyväksytyn määritelmän mukaan leikki-ikä jaetaan varhaiseen leikki-ikään eli 1–3-vuotiaisiin ja myöhäiseen leikki-ikään eli 3–6-vuotiaisiin. Kaikkien haastatteluun osallistuneiden vanhempien lapsille Lapset puheeksi -keskustelu oli tehty varhaisleikki-ikässä, minkä vuoksi keskitymme

kehityksen tarkastelussa kyseiseen ikäryhmään ja tuomme esiin kyseisen ikävaiheen kehityksen pääpiirteet. Lapsen kehityksen osa-alueita ovat fyysinen kasvu ja motorinen kehitys, lapsen kognitiivinen ja persoonallisuuden kehitys sekä sosiaalinen kehitys. Nämä kaikki kehityksen osa-alueet kytkeytyvät tiivistä toisiinsa ja lapsen kehitystä tarkastellessa on tärkeää huomioida ne kokonaisvaltaisesti (Ojanen, Ritmala, Siven, Vihunen & Vilen 2013, 64). On hyvä muistaa, että jokainen lapsi on oma ainutlaatuinen pieni ihminen, ja he kehittyvät omaan yksilölliseen tahtiinsa.

Ensimmäisen ikävuoden jälkeen lapsi saa kävelyyn lisää varmuutta ja oppii kävelemään jo taaksepäinkin. Kaksivuotias lapsi osaa usein jo potkia ja heittää palloa, kun taas kolmevuotias osaa jo hyppiä molemmilla jaloilla, pukea sekä riisua omat vaatteensa ja ajaa kolmepyöräisellä pyörällä. Hienomotoriselta kehitykseltään lapsi oppii ensimmäisen vuoden jälkeen syömään, kääntelemään kirjan sivuja ja tekemään muutaman palikan korkuisia torneja. Kaksivuotias lapsi osaa usein tehdä jo useamman palikan korkuisia torneja ja hahmottelee ympyrän piirtämistä kynällä. Kolmevuotias lapsi osaa jo piirtää ympyrän ja viivan sekä osaa pitää kynää molemmissa käsissä. (Ojanen ym. 2013, 128–131.)

Lapsen kognitiivisen kehityksen osa-alueita ovat havaitseminen, ajattelu, älykkyyks sekä lahjakkuus, kieli ja oppiminen. Lapsi tutustuu havaintojensa ansiosta aktiivisesti ympäristöönsä ja ottaa mallia muista ihmisistä. Lapsen ajattelun ja oppimisen kannalta onkin olennaista havaintojen ja toiminnan merkitys. On tärkeää tulkita lapsen eleitä ja ilmeitä, kun lapsen sanavarasto on vasta kehittymisvaiheessa. Lapsi oppii jo varhain elämässään tulkitsemaan eleiden ja ilmeiden viestejä. 1-vuotias lapsi osaa jo usein sanoa ensimmäiset merkitykselliset sanat, esim. isä ja äiti, nimeää esineitä ja käyttää useita substantiiveja puhuessaan. Hän tunnistaa useita päivittäisiä tapahtumia kuvaavia sanoja ja ilmaisuja, mutta ymmärtää käsitteet usein kapea-alaisina ja yhteen kohteeseen liittyvinä, esim. "kaikki naiset ovat äitejä". 2-vuotias osaa jo käyttää muutaman sanan lauseita ja sanavarasto alkaa hyvää tahtia karttumaan. Hän oppii käyttämään monikkomuotoja sanoista ja taivuttamaan verbejä. 2-vuotias erottaa usein jo käsitteet sinä ja minä. 3-vuotias lapsi on kaikkein nopeimmassa iässä oppimaan uusia sanoja, minkä vuoksi kolmevuotiaan lapsen sanavarasto lisääntyy nopeasti. Hän osaa jo usein käyttää 3–5 sanan mittaisia lauseita, taivuttaa verbejä eri aikamuodoissa sekä käyttää kysymys-, käsky- ja kieltolauseita. (Ojanen ym. 2013, 134–137.)

Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus alkaa jo lapsena ja sen ylläpitäminen sekä kehittäminen ovat elämänmittainen prosessi. Sosiaaliselta kehitykseltään 1-vuotias lapsi on usein innokas tutustumaan uusiin ihmisiin ja kiinnostunut siitä, mitä muut lapset tekevät. Hän saattaa leikkiä jo

pieniä hetkiä itsekseen aikuisen ollessa lähellä, mutta on vielä hyvin kiintynyt vanhempiinsa. 1-vuotias ei vielä ymmärrä syy-seuraus suhdetta ja tarvitseekin vanhemmilta asioiden sekä tekojen sanoittamista. Hieman ennen kahta vuotta lapsi alkaa usein vierastamaan tuntemattomia ihmisiä uudestaan. 2-vuotias lapsi tykkää jo leikkiä toisten lasten kanssa, mutta ei vielä kunnolla hallitse yhteisleikkejä heidän kanssaan. Hän on usein hyvin kiinnostunut aikuisten tekemisistä ja haluaa olla niissä mukana. 2-vuotias osaa jo sanavarastonsa puitteissa ilmaista toiveitaan ja hänen leikkisään näkyy mielikuvituksellisuuden lisääntyneisyys. 3-vuotias lapsi pitää toisten lasten kanssa leikkimisestä. Hän opettelee jo leikin sääntöjä toisten lasten kanssa, mutta nauttii aikuistenkin kanssa touhuamisesta. 3-vuotias ei vielä osaa toimia arjen tilanteissa itsenäisesti, mutta harjoittelee jo sitä kovasti. (Ojanen ym. 2013, 166–170.)

2–3 vuotiaalle lapselle tulee uhmaikä eli itsenäistymisvaihe, joka on tärkeä lapsen itsenäistymisen kannalta. Se kestää yleensä 4–5-vuotiaaksi asti. Tämä näkyy usein lapsen oman tahdon ilmaisun harjoittamisella. Uhmaikäinen lapsi voi saada kiukkukohtauksia, sillä oman rajallisuuden tajuaaminen turhauttaa. Vanhemman on tärkeä pysyä rauhallisena ja asettaa lapselle perustellut säännöt ja rajat mitä tulee noudattaa. Tämä luo lapselle turvallisuuden tunnetta ja auttaa lasta rakentamaan realistista kuvaa itsestään ja kyvyistään. (MLL 2017, viitattu 25.2.2018.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla lastenneuvolassa työskentelevien terveydenhoitajien ja leikki-ikäisten lasten vanhempien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta lastenneuvolassa. Tavoitteena on selvittää Lapset puheeksi -keskustelun hyödyt sekä löytää toteutukseen liittyviä kehittämistarpeita ja keinoja menetelmän toimivuuden parantamiseksi. Tulevina terveydenhoitajina voimme hyödyntää työssämme Lapset puheeksi -keskustelusta saatuja kokemuksia.

Tutkimustehtävänä on vastata kysymyksiin:

1. Millaisia kokemuksia terveydenhoitajilla on Lapset puheeksi -keskustelusta leikki-ikäisten neuvolakäynnillä?
2. Millaisia kokemuksia leikki-ikäisten lasten vanhemmilla on Lapset puheeksi -keskustelusta neuvolakäynnillä?
3. Millaisia kehittämissuhteita terveydenhoitajilla on Lapset puheeksi -keskustelun toteuttamiseen lastenneuvolassa?
4. Millaisia kehittämistoiveita vanhemmilla on Lapset puheeksi -keskustelun toteuttamiseen lastenneuvolassa?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusmenetelmä

Toteutimme tutkimuksen kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Halusimme kuvailla terveydenhoitajien ja leikki-ikäisten lasten vanhempien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta eli tavoitteena oli tuottaa kokemuksellista tietoa. Käytimme laadulliselle tutkimukselle ominaisesti ihmisiä tiedon keruun välineenä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 164). Tavoitteena oli ymmärtää tutkittavien mielipiteitä ja ajatuksia kokonaisvaltaisesti. Narratiivisuus eli kertomusmuotoisuus voidaan nähdä yhtenä laadullisen aineiston piirteenä, joka auttaa kokemusten jäsentämisessä. Laadullisen tutkimuksen aineisto on yksinkertaistettuna ilmiänsuultaan tekstiä, joka on voitu tuottaa tutkijalähtöisesti esimerkiksi haastattelulla tai tutkijasta riippumatta esimerkiksi päiväkirjojen avulla. (Eskola & Suoranta 2014, 15, 22.) Tutkimuksen aineisto syntyi teemahaastattelun keinoin haastatellamalla neljää terveydenhoitajaa ja kolmea leikki-ikäisen lapsen vanhempaa, jotka ovat laadulliselle tutkimukselle ominaisesti valittu harkinnanvaraisella otannalla (Eskola & Suoranta 2014, 18).

Tutkimusasetelma ei sisältänyt hypoteeseja, sillä halusimme lähestyä haastateltavien kokemuksia ilman ennako-olettamuksia. Tutkimuksen aiheesta ei myöskään ole aikaisempia tutkimustuloksia, joiden pohjalta olisimme voineet tehdä hypoteeseja. Hypoteesittomuus nähdään laadulliselle tutkimukselle hyväksyttävänä, sillä tutkimuksen tarkoituksena on pikemminkin hypoteesien keksiminen kuin niiden todistaminen. Täydelliseen objektiivisuuteen ei tietenkään ole mahdollista päästä, sillä tutkijan omat kokemukset vaikuttavat tehtyihin havaintoihin. Tärkeää on kuitenkin ymmärtää nämä ennako-oletukset, jolloin ne eivät rajoita tutkimuksen tekemistä ja tutkijan on mahdollista oppia uutta. Pyrimme etenemään aineiston yksittäisistä havainnoista kohti yleisempiä väittämiä induktiivisen teorian mukaisesti. (Eskola & Suoranta 2014, 19–20, 83.)

5.2 Aineiston keruu ja analysointi

Tilaus opinnäytetyölle tuli Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon yksikön koordinoimalta Muutos nyt, Lapset puheeksi -toimintakokonaisuuden koulutus- ja kehittämishankkeelta. Yhteyshenkilönä toimi projektipäällikkö Jaana Jokinen, jolta saimme ohjausta opinnäytetyön alulle saamiseen ja vinkkejä haastateltavien etsimiseen. Haastateltavat terveydenhoitajat hankimme olemalla suoraan yhteydessä Oulun alueen neuvoloihin. Kävimme tekemässä haastattelut

kahdessa Oulun alueen neuvolassa, jossa molemmissa haastattelimme kahta eri terveydenhoitajaa. Kaikki haastatellut terveydenhoitajat olivat käyneet Lapset puheeksi -koulutuksen ja myös työkokemusta terveydenhoitajana kaikilla oli kertynyt vähintään 10 vuotta. Koulutus oli järjestetty niin, että joku neuvolan terveydenhoitajista oli ensin kouluttautunut menetelmään ja pitänyt sitten muille hoitajille Lapset puheeksi -koulutuksen. Yksi terveydenhoitajista tiesi Lapset puheeksi -menetelmästä jo aika paljon ennen koulutukseen menoa lastenneuvolan kehittämisprojektin kautta ja hän piti menetelmää hyvänä ja toimivana. Kolme muuta terveydenhoitajaa eivät tieneet etukäteen menetelmästä juurikaan tai yhtään mitään.

Kahdelta haastatellulta terveydenhoitajalta saimme kahden vanhemman yhteystiedot, jotka olivat suostuneet osallistumaan tutkimukseen. Terveydenhoitajat olivat tehneet näille kyseisille vanhemmille vasta Lapset puheeksi -keskustelun 2-vuotisneuvolassa. Kolmannen haastateltavan vanhemman saimme sosiaalisen median avulla: laitoimme Facebook -ryhmään ilmoituksen, jossa kyselimme halukkaita leikki-ikäisten lasten vanhempia osallistumaan tutkimukseen. Kaikki haastatellut vanhemmat olivat äitejä. Olisi ollut kuitenkin mielenkiintoista saada myös isän näkökulma esiin. Haastattelut toteutimme käytännössä kesän ja syksyn 2016 aikana.

Tutkimuksessa on käytetty laadulliselle tutkimukselle ominaisesti harkinnanvaraista näytettä. Ei ole hyödyllistä poimia tutkittavia sattumanvaraisesti, sillä heillä ei välttämättä ole tietoa tutkimusaiheesta. Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti valitsimme pienen määrän tutkittavia, sillä oleellista ei ole osallistujien määrä vaan saatavan aineiston laatu ja riittävyys vastaamaan tutkimustehtävään. Laadullisessa tutkimuksessa on mahdollisuus lisätä haastateltavien määrää tarpeen mukaan, mikäli tieto jää niukaksi. (Eskola & Suoranta 2014, 18, 61–63.) Saimme kuitenkin kerättyä riittävän laajan aineiston seitsemän haastattelun pohjalta, emmekä kokeneet tarpeelliseksi kasvat-
taa tutkittavien määrää.

Aineiston keruumenetelmänä on käytetty teemahaastattelua. Teemahaastattelu valittiin sen avoimuuden vuoksi. Teemahaastattelussa määrätään etukäteen haastattelun aihepiirit eli teemat, mutta haastattelu on muodoltaan avoin, jolloin haastateltavalla on mahdollisuus puhua vapaamuotoisesti. Meillä ei ollut valmiita kysymyksiä, vaan käytimme apuna tukilistaa käsiteltävistä teema-alueista. Näin varmistettiin, että etukäteen määrätty teema-alueet käydään haastattelutilanteessa läpi. Etukäteen määritetyt teemat takaavat myös sen, että jokaisessa haastattelussa puhutaan jokseenkin samoista asioista. Haastateltavat saivat kertoa kokemuksistaan vapaamuotoisesti, mutta

tukilistan teemojen avulla saimme haastattelutilanteissa tietoa tutkimusaiheesta. (Eskola & Suoranta 2014, 87–88.)

Teemahaastatteluissa haastattelija voi joutua erilaisiin keskustelutilanteisiin. Myös keskustelun kuluissa voi olla eroavaisuuksia. Jotkut haastateltavat voivat olla hyvin puheliaita, kun taas joskus eteenpäin pääseminen on hankalaa. Tukilistan lisäksi olisi hyvä olla olemassa jutun juurta, joka auttaa eteenpäin pääsemisessä, jos vastaaja on vähäsanainen. (Eskola & Suoranta 2014, 89–90.) Tarkoituksena oli esitellä teema-alueista ennen varsinaisia haastatteluja, mutta koska haastateltavia oli vaikea saada, emme saaneet erillisiä esihaastateltavia, vaan haastatteluiden edetessä muokkasimme teemahaastattelurunkoa tarpeen mukaan. Ennen jokaista haastattelua kertosimme haastattelun teemasisällön yhdessä ja varmistimme nauhoituksen toimivuuden.

Pyrimme haastattelemaan leikki-ikäisten lasten vanhempia heidän kotiympäristöissä, koska ympäristö on heille turvallinen ja luonnollinen. Eskolan ja Suorannan mukaan haastattelu voi tapahtua haastateltavan kotona, mikäli se haastateltavalle sopii. Haastateltavan on kuitenkin saatava mahdollisuus valita itse paikka haastattelutilanteelle. Haastattelutilanne voidaan järjestää jossakin neutraalimmassakin paikassa kuin koti, jos haastateltava sitä haluaa. (Eskola & Suoranta 2014, 92.) Kysyimme kaikilta vanhemmilta, missä he haluavat, että haastattelu järjestetään. Kaksi vanhemmista koki parhaaksi vaihtoehdoksi, että haastattelu tehdään heidän kotonaan. Kolmas vanhemmista halusi, että haastattelu tehdään jossakin muualla ja haastattelupaikaksi järjestyi Oulun ammattikorkeakoulun aulatilat. Tutkimukseen osallistuvien vanhempien niin halutessa, haastattelutilanne voidaan järjestää myös muualla kuin kotona. Haastattelimme terveydenhoitajia heidän työympäristössään neuvolassa, mutta halutessaan he olisivat myös voineet valita toisen paikan haastattelutilanteelle.

Valitsimme aineiston analyysitavaksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin, koska se on laadulliselle tutkimukselle ominainen analyysimenetelmä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Sisällönanalyysin perusta on tulkinnassa ja päättelyssä ja se voidaan jakaa eri vaiheisiin etenemisen mukaan. Lähdimme analysoinnissa liikkeelle haastattelujen kuuntelemisella ja niiden aukikirjoittamisella. Pehdyimme haastatteluidemme sisältöön, jotta pystyimme siirtymään aineiston redusointiin. Aineiston pelkistämässä eli redusoinnissa analysoitavasta informaatiosta poistetaan tutkimuksen kannalta epärelevantit asiat esimerkiksi tiivistämällä tai pilkkomalla informaatiota. Analysoitava informaatio on aukikirjoitettu haastatteluaineisto, josta poimimme tutkimuksen kannalta olennaiset asiat ja et-

simme pelkistettyjä ilmauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109, 112.) Teimme analysoinnin taulukkoon, jossa jokaisen tutkimusteeman alle on koottu litteroidusta aineistosta teemaa vastaava sisältö, sen pelkistetty muoto sekä lopulta pelkistettyjä ilmauksia yhdistävä alaluokka. Sekä terveydenhoitajilta että vanhemmilta saatu tutkimusaineisto on analysoitu omaan taulukkoonsa.

Aineiston ryhmittelyssä eli klusteroinnissa etsitään aineistosta samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet kootaan yhteen ja yhdistetään luokaksi, joka nimetään luokan sisällön perusteella esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuuden, piirteen tai käsityksen mukaan. Muodostimme siis kunkin tutkimusteeman pelkistetyistä ilmauksista niitä yhdistävän alaluokan. Klusteroinnin jälkeen seuraa aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen, jossa muodostetaan teoreettisia käsitteitä ja yhdistetään luokituksia. Teimme klusteroinnin erilliseen taulukkoon, johon ensin listasimme kaikki alaluokat. Sitten aloimme yhdistää alaluokista yläluokkia ja lopulta yläluokista muodostui lopulliset pääluokat, jotka ovat menetelmän käytön hyödyt perheille, menetelmän käytön hyödyt terveydenhoitajille, menetelmän käyttöönotto, menetelmän käytön haasteet sekä menetelmän käytön kehittäminen. Sisällönanalyysin kaikissa vaiheissa pyrimme välttämään omien mielipiteiden vaikutuksen aineiston analyysiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–113.) Etenimme tutkimuksen aineiston analyysissä systemaattisesti edellä kuvattujen vaiheiden mukaisesti. Taulukossa 1 on esimerkki aineiston analysoinnista.

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston analyysistä

PELKISTETTY ILMAISU	ALALUOKAT	YLÄLUOKKA
<p><i>-Keskustelun kautta vanhemmat hoksaavat, kuinka hyvin heillä on asiat</i></p> <p><i>-Lp-keskustelu laittaa miettimään arkea enemmän</i></p> <hr/> <p><i>-Kaikki mahdollinen tulee kysytyä</i></p> <p><i>-Kattava, eri osa-alueet tulevat hyvin esille</i></p> <p><i>-Keskitytään lapseen ja pysähdytään miettimään arkea laajemmin</i></p> <p><i>-Lp-keskustelun avulla voi nostaa asioita (huolia) esille, kattavasti kysymyksiä eri osa-alueista</i></p> <p><i>-Keskustelu toimii hyvänä katsauksena siitä, onko mahdollisessa aikaisemmin huomatussa hankaluudessa tapahtunut muutosta -> tarvitseeko vielä suunnitella jotain</i></p> <hr/> <p><i>-Pääsääntöisesti hyvä, erityisesti jos on ongelmia perheessä, koska lapseen liittyvät asiat käydään tarkasti läpi</i></p> <p><i>-Helppo nostaa perheessä olevia asioita esille</i></p> <p><i>-Työvälineenä todella hyvä</i></p> <hr/> <p><i>-Kaikki joille keskustelu tehdään, hyötyvät siitä</i></p> <p><i>-Usein molemmat vanhemmat paikalla keskustelussa.</i></p> <p><i>-Hyötynä lapsen asioista yhdessä puhuminen</i></p> <p><i>-Lapsen asioista puhuminen tuntuu tärkeältä</i></p> <p><i>-Kaikki joille keskustelu tehdään hyötyvät jollain tavalla</i></p> <p><i>-Aina on hyötyä</i></p>	<p>Arjen pohdiskelu/ajatusten herättäminen</p> <hr/> <p>Monipuolinen lapsen elämän kartoittaminen</p> <hr/> <p>Onnistunut työväline erityisesti perheissä, joissa on haasteita</p> <hr/> <p>Hyödyllinen kaikille</p>	<p>Kokonaisvaltainen arjen kartoittaminen</p>

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Terveydenhoitajien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta neuvolakäynnillä

Keräsimme terveydenhoitajien kokemuksia teemahaastattelulla, jonka pääteemoina olivat terveydenhoitajan tausta, kokemukset Lapset puheeksi -keskustelusta, kokemukset mahdollisista jatko-toimenpiteistä, Lapset puheeksi -keskustelun hyvät ja huonot puolet sekä kehittämisehdotukset. Aineiston analyysissä saimme terveydenhoitajien kokemuksia kuvaaviksi pääluokiksi menetelmän käytön hyödyt perheille, menetelmän käytön hyödyt terveydenhoitajille, menetelmän käyttöönotto sekä menetelmän käytön haasteet.

Terveydenhoitajat kertoivat Lapset puheeksi -keskustelun tukevan perheessä olevia positiivisia asioita ja korostavan perheen voimavarojen tukemista. Keskustelun avulla on mahdollista herätellä perhettä pohtimaan arjen sujuvuutta ja kartoittaa lapsen tilannetta kokonaisvaltaisesti. Erityisesti, jos molemmat vanhemmat osallistuisivat keskusteluun, saataisiin perheen tilanteesta mahdollisimman kattava kuva. Koska keskustelussa käydään kattavasti läpi lapsen elämäntilanteeseen liittyvät osa-alueet, keskustelu nähtiin hyvänä työvälineenä etenkin perheissä, joissa on haasteita. Terveyden ja hyvinvointilaitoksen vuonna 2012 julkaistussa tutkimuksessa ilmeni vanhempien sosioekonomisen aseman vaikutus lapsen hyvinvointiin. Eri sosiaalisia avustuksia saavien vanhempien lasten hyvinvoinnissa esiintyy yleisemmin ongelmia. (Paananen, Ristikari, Merikukka, Rämö & Gissler 2012. Viitattu 25.2.2018). Lapset puheeksi -keskustelun kautta perhe voi myös huomata, kuinka hyvin asiat heillä ovat ja mitä vahvuuksia perheessä on.

H3: "...vaikka siellä lukee niinko se vahvuuski ni sit vähä kuitenkin kerrata sitäki asiaa niinkö et miksi se on vahvuus tai sillai että vähä niinkö tukea sitä tai semmosta hyvää siinä. Vaikka se vanhempi ois jo valmiiksi sitä mieltä. Vähä niinkö sanottaa vielä sitä asiaa sitt."

H1: "... ku siinä monesti on niiku molemmat vanhemmat paikalla nii, nii nii...ehkä se hyöty siitä on että, että se varmaa tulee semmonen tunne että, toivottavasti että ne lapsen semmoset niiku pienetki asiat, näennäisesti pienet asiat, että ne on kuitenkin tärkeitä niiku lapsen, lapsen kehityksen kannalta..."

Terveydenhoitajat kertoivat Lapset puheeksi -keskustelun antavan konkreettista apua ja sen olevan konkreettinen työväline, jonka kanssa on helppo lähestyä vanhempia. Keskustelu toimii puheeksi ottamisen apuvälineenä, joka auttaa havaitsemaan perheen haasteita ja antaa vanhemmille mahdollisuuden kertoa huolistaan. Erään terveydenhoitajan käytäntö oli puuttua tilanteeseen heti

ongelman ilmettyä ja tarvittaessa järjestää neuvonpito, jos ongelmaan ei löydetä sillä käynnillä apua.

H1: ”...jos on vaikka nii et lapsi ei pysty pyöräilee ku sil on pyörän kumi rikki ja sovitaan että kuka sen pyörän kumin korjaa, et se saa harjotella sitä että se on hyvin, hyvin niiku konkreettinen, tehään konkreettisia asioita, et se on, on kyllä ehottomasti se vahvuus siinä.”

H2: “tässä kyllä tulee mahdollisuus niille vanhemmille jos ne haluaa tuua jotakin niinku huoliakin esille. Pystyy tämän avulla tavallaan niitä sitten nostaan, nostaan esille... tässä on niin monesta eri osa-alueesta kysymyksiä niin että kyllähän sieltä sitten aika hyvin nousee jos niitä ongelmia on.”

Terveydenhoitajien haastatteluista selvisi, että kaikki perheet hyötyvät Lapset puheeksi -keskustelusta ja keskustelun universaalia käyttöä pidettiin hyvänä asiana, sillä kukaan ei tule leimatuksi, kun keskustelu tehdään kaikille. Vanhempien on kuitenkin mahdollista kieltäytyä keskustelusta ja kertoa asioistaan sen verran kuin itse haluavat. Jotkut vanhemmat eivät ole valmiita avautumaan kaikista asioistaan, vaikka terveydenhoitaja aavistaisi jotakin ja kysyisi suoraan esimerkiksi mielen-terveysongelmista. Lapset puheeksi -keskustelusta kieltäytyminen on harvinaista; ainoastaan yksi terveydenhoitajista toi esille, että vastaan on tullut vanhempia, jotka eivät halua keskustelua. Kaikki terveydenhoitajat kertoivat vanhempien suhtautuneen pääsääntöisesti hyvin keskusteluun.

H2: “No pääsääntöisesti ihan hyvin... ihan mielellään ne vastaillee että, sillain ihan positiivisesti.”

H4: “Vapaaehtosta on ollu elikkä me on tarjottu, tarjottu sitä ja siinä pystyy tavallansa ku ne varaa kaksvuotisneuvola-ajan, nii me tarjotaan tämmöstä mahollisuutta ja jos vanhemmat haluaa osallistua siihen niin me laitetaan sitte menemään postisa että...Aika hyvin on kyllä että ykskään...minulla ei ainakaa oo ykskää kieltäytyny.”

Menetelmän käytön hyötyjä terveydenhoitajille olivat esimerkiksi ongelmien puheeksi ottamisen helppous, jatkuvuus ja perheiden tunteminen. Terveydenhoitajat kokivat mielenterveys- ja päihde-ongelmista kysymisen luontevaksi, sillä keskustelu etenee loogisesti ja myös vanhemmat ovat jo etukäteen saaneet tutustua keskustelussa käsiteltäviin asioihin. Yhdessä haastattelussa tuli esille, että vaikka vanhemmat eivät Lapset puheeksi -keskustelun aikana toisi esille ongelmiaan, keskustelu voi silti herättää vanhempia myöhemmin pohtimaan asioitaan. Terveydenhoitaja saa keskustelun avulla käsityksen perheen vahvuuksista ja haavoittuvuuksista, jolloin hän pystyy tukemaan perhettä oikealla tavalla. Lapset puheeksi -keskustelu antaa tilannekatsauksen perheen elämästä ja sen avulla on mahdollista tarkastella, onko jossakin asiassa tapahtunut muutosta, kun asiaan palataan myöhemmin uudelleen.

H3: *"...kyllä sieltä sitte niinkö aina jotaki poikiiki ja tulee jotai semmosta ilmiötä jota ei oo vaikka tienny tai ei oo hoksannu kysyä tai vanhemmat, ne ei aina hoksaa et meille voi puhua niinkin monesta asiasta."*

H1: *"...tuo toimii hyvin tuo menetelmä niiku semmosena katsauksena että no miten nyt on asia et sillon meillä oli tästä puhetta että täsä oli hankaluuksia että miten nyt sen asian kans mennee että tarviiko vielä jottai muuta niiku suunnitella..."*

Kahdelta terveydenhoitajalta tuli eriäviä mielipiteitä sen osalta, onko perheen tunteminen entuudestaan hyvä vai huono asia. Ensimmäinen terveydenhoitaja koki ongelmalliseksi perheiden tuntemisen, sillä joidenkin kysymysten esittäminen tuntui silloin oudolta, jos perhe oli tuttu vuosien takaa. Toinen hoitaja piti perheen tuntemista puolestaan hyvänä asiana, koska tällöin asioista oli hänen mielestään helpompi jutella.

H1: *"... ehkä täällä meillä tulee, tulee semmonen tietynlainen ongelmaki että ku perheet on hirveen tuttuja meille ja voi olla että niillä on jo muitaki lapsia ne saattaa olla siis kymmenen vuojen takkaa tuttuja. Nii nii tota sitte ku me kysytään niitä kysymyksiä sieltä nii jokku kattoo vähä ihmeissään että ai niikö mitää..."*

H4: *"...enempikin helppo (kysyä asioista) sitte aina jos on niinkö tuttuja perheitä."*

Lapset puheeksi -keskustelun käyttöönottoon liittyen haastatteluista selvisi, että lokikirjaa pidettiin hyvänä tukirunkona keskustelulle ja sen kysymykset etenivät loogisessa järjestyksessä. Yksi terveydenhoitajista totesi, että lokikirjan kysymykset soveltuvat kyseiseen ikäluokkaan. Myös toisesta haastattelusta kävi ilmi, että kysymykset ovat hyviä mutta terveydenhoitajan on muokattava kyselyä tilanteessa jossa lapsi ei ole päivähoidossa; tällöin hoitaja jättää kysymättä päivähoitoa koskevat kysymykset.

H4: *"Kyllä ne (lokikirjan kysymykset) soveltuu (ikäluokkaan)."*

H1: *"... se keskustelun rakenne on hirveen hyvä, se etenee tosi loogisesti ja se on niinkö heleppo ottaa niitä asioita sitte puhheeksi ku ne on siellä kaikki, kaikki kirjoitettuna, että se antaa kyllä semmosen hyvän tuen niiku työntekijälle..."*

Puolet haastatteluista terveydenhoitajista ovat tehneet Lapset puheeksi -keskustelun 1,5-vuotisneuvolakäynnillä ja toiset puolet 2-vuotisneuvolakäynnillä. Terveydenhoitajat olivat yhdessä johtavan hoitajan kanssa päättäneet Lapset puheeksi -keskustelun ajankohdaksi 1,5-vuotiaana tehtävän laajan neuvolatarkastuksen. Ajankohdan valintaa perusteltiin sillä, että Lapset puheeksi -keskustelu sopii hyvin laajan terveystarkastuksen yhteyteen. Yksi terveydenhoitajista kertoi, että usein

molemmat vanhemmat saapuvat paikalle laajaan terveystarkastukseen, jolloin asioista on mahdollista keskustella yhdessä. Päivähoidossa keskustelu tehdään vanhemman ikäisille lapsille, joten päällekkäisyyden välttämiseksi 1,5-vuotias koettiin sopivaksi iäksi. Terveystarkastaja kertoi, että heillä järjestettiin aikaisemmin laaja terveystarkastus hoitajan ja lääkärin yhteisvastaanotolla, mutta nykyään lääkärinkäynti on erikseen, ja ennen sitä hoitaja tekee perusmittaukset sekä Lapset puheeksi -keskustelun.

Myös neuvolassa, jossa keskustelu tehdään 2-vuotiaalle, ajankohta valikoitui työntekijöiden yhteisen mietinnän tuloksena. Terveystarkastajat perustelivat 2-vuotiaan olevan otollinen ikä Lapset puheeksi -keskustelulle, sillä 2-vuotiaalla voi olla voimakas uhmaikä ja perhe saattaa kaivata tukea arkielämään. Myös esimerkiksi työ ja perhe-elämän yhteensovittaminen nostettiin yhdeksi perheen haasteeksi, mihin kaivataan apua. 1,5-vuotiaan laaja terveystarkastus ja 3-vuotiaana tehtävät Lene -tehtävät puolestaan koettiin perusteeksi, miksi Lapset puheeksi -keskustelu ei sovi kyseisille neuvolakäynneille. Terveystarkastajilla oli siis erilainen näkemys keskustelun sopivuudesta laajan terveystarkastuksen yhteyteen.

H1: "1½-vuotisneuvola valittiin sen vuoksi, että silloin tulee jokaiselle lapselle laaja terveystarkastus, ja ajattelimme, että lapset puheeksi -keskustelu on hyvä sisältö laajaan terveystarkastukseen."

H3: "Päädyimme 2-vuotiaaseen sen vuoksi, että 1.5-vuotistarkastus on laaja tarkastus, 3-vuotiaana aloitetaan tekemään Lene -tehtäviä. Lisäksi ajattelimme, että 2-vuotias on "minä itse" -iässä ja voi olla voimakasta uhmaa ja ehkä vanhemmat tarvitsevat siinä kohtaa jotain tukea tai ohjantaa."

Terveystarkastajat toivat esille, että he olivat keskustelleet Lapset puheeksi -keskustelun kaltaisista teemoista jo aikaisemmin työssään. Yksi terveystarkastajista koki menetelmän ensi alkuun aikaa vieväksi, mutta totesi myös, että "se on hirveän paljon sitä mitä meidän työ on ollut jo muutenkin. Että hirveestihän se on niitä samoja teemoja mitä siinä käydään läpi mitä me käydään joka ikisen lapsen vanhemman kanssa joka käy täällä." Kaksi terveystarkastajista oli tehnyt Lapset puheeksi -keskusteluja noin vuoden ajan ja toiset kaksi hieman pidempään. Yksi terveystarkastajista osasi arvioida tehneensä siihen mennessä noin kaksikymmentä Lapset puheeksi -keskustelua.

H1: "On sillai joo, että noin vuosi sitten me otettiin tähän puoltoistavuotisneuvolan yhteyteen se että ruvettiin vähitellen, vähitellen siirtyy..."

H4: "muutama vuosi sitten... taitaa... olla...oisko sitäkään...Nii siitä asti ku se päätettiin ottaa. No vuoden verran varmaan on tehty ihan, ihan täysin."

6.2 Terveystenhoitajien kehittämisehdotuksia Lapset puheeksi -keskustelun toteuttamiseen lastenneuvolassa

Haastatellut terveydenhoitajat nostivat esille myös joitakin kehittämistarpeita neuvolassa käytävään Lapset puheeksi -keskusteluun liittyen. Kahden terveydenhoitajan mukaan neuvolan omassa kyselylomakkeessa ja Lapset puheeksi -keskustelussa on päällekkäisyyksiä, minkä takia toinen heistä pohti mahdollisuutta siirtää Lapset puheeksi -keskustelu johonkin toiseen ikäluokkaan.

H1: *"Meillä on ollut itellä semmonen kyselylomake siihen minkä vanhemmat myös täyttää, nii siinä on hyvin paljon samat asiat mitkä on siinä Lapset puheeksi -keskustelussa..."*

H2: *"...meillä on semmoset toisetkin kyselylomakkeet mitkä ne siihen täyttää, niin siinä on aika paljon näitä samoja juttuja että vähäsen niinku sitten toistaa itseään kun sen käy läpi ja tämän, niin sitten niistä nousee vähän ne samatkin asia."*

H4: *" Ne (vastaukset kysymyksiin) tulee esille siinä käynnin aikana, et joskus sitte vähä saattaa olla että sivul...sivusilmälä kahtellee...kahtellee niinku sitä että onko tullu niinku kaikki ja niinku käytyä läpitte."*

Terveydenhoitajien mielestä Lapset puheeksi -keskustelu sopii hyvin lastenneuvolakäynnille. Käynnillä ei tule kerralla liikaa asioita, koska lokikirjassa käsiteltävät teemat tulevat yleensä neuvolakäynnillä muutenkin esille. Yksi terveydenhoitajista koki, että lomakkeen tarkka noudattaminen on kankeaa.

Toinen terveydenhoitaja toi esille, että 2-vuotisneuvolakäynnillä on usein mukana myös lapsen sisaruksia, jotka hyöriivät vieressä. Lapset puheeksi -keskustelun kulkua joudutaan siis usein soveltamaan. Yksi terveydenhoitajista pohti keskustelun vievän myös enemmän aikaa, mikäli perheestä nousee esiin haasteita. Tätä ei kuitenkaan voi koskaan tietää etukäteen ja hän kertoikin neuvolakäyntien saattavan venähtää muutenkin. Toisen terveydenhoitajan mukaan Lapset puheeksi -keskustelulle olisi hyvä varata enemmän aikaa, jotta mahdollisia haasteita ehdittäisiin käymään läpi.

H2: *"...joittenkin kanssa siihen mennee vähän kauemmin että jos sieltä nousee niitä asioita niin sitten siinä tietenkäin mennee... Mutta eihän niitä voi etukäteen ikkään tietää niinku ei muutenkaan neuvolakäynneillä että jos siellä tulee jotakin esille niin voihan ne venyä sitten muutenkin."*

H4: *"...ja kyllähän siinä periaatteessa pidempi aika pitäs niinku varata se että siinä otetaan se huomioon myös se et niitä asioita pystyttäs sitten myös käymään paremmin läpitte."*

H4: *"...se on aika kankeaa jos sä meet suoraan sen lomakkeen mukkaan elikkä nämä asiat periaatteessa mitä siinä lomakkeessa on, nii aina me on käyty lastenneuvolassa läpitte."*

Kaikki haastatellut terveydenhoitajat kertoivat, että he puhuvat tulevasta Lapset puheeksi -keskustelusta jo puhelimesta vanhempien varatessa neuvola-aikaa. Haastattelurunko lähetetään vanhemmille postissa kotiin ennen neuvolakäyntiä, jotta he voivat tutustua siihen rauhassa yhdessä jo etukäteen. Vanhemmat ottavat lomakkeen mukaan neuvolakäynnille, jossa se käydään läpi yhdessä terveydenhoitajan kanssa. Yksi terveydenhoitajista kuitenkin sanoi, että usein vanhemmat unohtavat joko täyttää lomakkeen etukäteen tai ottaa sen mukaan neuvolakäynnille. Osa vanhemmista saattaa myös käydä lomaketta läpi yksin, vaikka tarkoituksena olisi miettiä asioita yhdessä puolison kanssa.

H2: *"Me tavallaan laitetaan jo valmiiksi niille vanhemmille tällönnen lomake, missä on, ne saa tutustua tähän jo kotona. Ja sitten kun ne tulee neuvolakäynnille niin sitten käydään nämä niinku yhdessä täällä läpi."*

H3: *"No joo eihän ne muista (täyttää lomaketta). Joskus ne kaivaa sitte laukusta niitä tai sitte on unohtaneet kotiin että."*

H4: *"Ja osa saattaa käydä läpitte periaatteessa vain yksin sen vaikka se pitäis tavalansa käydä puolison kans läpi."*

Terveydenhoitajat kokivat, että käsitteet haavoittuvuus ja vahvuus ovat hankalia vanhemmille, mikä saattaa aiheuttaa hankaluutta lomakkeen täyttämässä etukäteen. Vanhemmat eivät välttämättä osaa vastata kysymyksiin oikein, jos he eivät ymmärrä käsitteitä oikein. Kaksi terveydenhoitajista pohtikin, voisiko käsitteitä mahdollisesti muotoilla uudelleen.

H2: *"...kun tää on lähetetty etukäteen niille niin kaikki ei oo ihan ymmärtänyt että mitä tässä haetaan takkaa, että mitä tää niinku tarkoittaa. Mutta sitte kun on tässä sitten ruvettu käymään läpi niin ihan ne, ihan mielellään ne vastailee että, sillain ihan positiivisesti."*

H3: *"...kyllä ne termit on vähä semmoset oudot, ne haavoittuvuus ja vahvuus että niitä pittää kyllä selittää vanhemmille."*

H4: *"...osa kokee vähän vaikeanakin sen lomakkeen. Että moni sanoo et oli hankala niiku miettiä niitä kysymyksiä."*

Neuvolassa, jossa Lapset puheeksi -keskustelu tehdään 1,5-vuotiaalle, terveydenhoitajat olivat sitä mieltä, että osa kysymyksistä voisi sopia paremmin vähän vanhemmalle lapselle. Terveydenhoitajan mukaan vanhempien voi olla vaikea vielä kuvailla 1,5 vuotiaan lapsen mielialaa ja käyttäytymistä. Myös kysymys vanhempien kanssa seurustelusta voisi toisen terveydenhoitajan mielestä sopia myöhempään ikäluokkaan, koska 1,5-vuotias on vielä "kiinni vanhemmassa", kun taas kolme-

neljävuotias alkaa olla irtautunut vanhemmistaan. Uneen liittyvät asiat ovat sen sijaan ajankohtaisia jo pienemmän lapsen perheen kohdalla. 1,5 vuotiaan lapsen perhe käy neuvolassa tiheään, joten samoja asioita on myös käyty läpi jo aikaisemmillä neuvolakäynneillä. Terveystenhoitajan mielestä Lapset puheeksi -keskustelu voisi siis asioiden toistumisen vuoksi sopia tehtäväksi vähän vanhemmalle lapselle, jolloin neuvolakäynnit harvenevat.

H1: *"...tää niiku vanhempien kans seurusteleminen, millä tää niiku alkaa tää, tää keskustelu nii kyllähä puolitoistavuotias on vielä aika kiinni siinä vanhemmasa, että sitte joku tämmönen leikki-ikäinen kolme-neljävuotias nii se niiku alakaa ehkä ollee jo vähä enempi irtautunu että...ehkä sopivampi kysymys sen ikäselle..."*

H2: *"Että niinku täälläkin kysytään että tuota niin tämmöstä lapsen mielialaa ja käyttäytymistä ja sitä on ehkä vähän vaikea vielä puolitoistavuotiaan vanhempienkaan kuvata että ehkä joku viisivuotias vois..."*

H2: *"... meillä on aika pieni se puolitoistavuotias mille me tehdään se, niille perheille että siinä vähän ku ne tiheään käy niin tavallaan ne samat asiat on jo puhuttu aikaisemminkin."*

Yksi terveystenhoitaja koki, että perheen pääsy perheneuvolaan on vaikeutunut. Ennen vanhemmat ovat päässeet perheneuvolaan esimerkiksi soittamalla sinne itse, mutta nykyään sinne mennään Lapset puheeksi -keskustelun kautta.

H3: *"...meillä ennen pääsi perheneuvolaan sillai että vanhemmat vaikka itse soitti sinne ja pyysi ni tuotaa...nyt semmonen ei oo sitte niinku mahdollista että nyt mennää aina tämä eellä."*

Toinen terveystenhoitaja koki, että moniammatillisen työryhmän ja verkoston saaminen paikalle mahdolliseen jatkoneuvotteluun on haastavaa. Ryhmän saaminen kokoon vaatii terveystenhoitajalta useita puheluita työn lomassa ja kaikkien aikataulujen sovittaminen yhteen on haastavaa, mikä hidastaa perheen avun saamista. Tällöin yleensä sovitaan, että yksi henkilö ottaa asian hoidettavaksi ja alkaa auttamaan perhettä jollakin tavalla, jotta perheelle saataisiin apua mahdollisimman nopeasti.

H4: *"...nii se että sää saat sen porukan koolle, se on tosi vaikeeta ja työlästä...et se verkoston tavallansa kokoaminen on sitte aika vaikeeta."*

H1: *"...se ehkä, ehkä vähä hiastaa kautta jarruttaa sitä että ei välttämättä sovita sillai että kaikki mennää yhesä vaa joku, joku mennee ja sitte, sitte alkaa jostai päästä tehä tai olla, olla avuksi... et se saatas niiku mahdollisimman nopeasti se apu sitte niikö, niikö käyntiin."*

Yhden haastatellun terveydenhoitajan mielestä Lapset puheeksi -keskustelun rungossa näkyy, että se on alun perin suunniteltu perheille, joissa on mielenterveysongelmia. Hänen mukaansa lokikirjaa olisi luontevampi käyttää, jos sitä kehitettäisiin siten, että se sopisi käytettäväksi kaikille perheille.

H1: "Jonku verran se näkyy mun mielestä siinä että se on niiku alunperin kehitetty semmoselle perheelle, jossa on näitä mielenterveysongelmia..."

6.3 Vanhempien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta neuvolakäynnillä

Keräsimme leikki-ikäisten lasten vanhempien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta teema-haastattelun avulla terveydenhoitajien haastattelun tapaan. Pääteemoina haastattelussa olivat; kelle Lapset puheeksi -keskustelu on tehty, ennakkotieto keskustelusta ja keskustelun toteuttaminen, kokemukset Lapset puheeksi -keskustelusta, Lapset puheeksi -keskustelun hyvät ja huonot puolet sekä kehittämissuhteet. Aineiston analyysissä vanhempien kokemuksia kuvaaviksi pääluokiksi muodostui menetelmän käytön hyödyt perheille sekä terveydenhoitajille, menetelmän käyttöönotto ja sen käytön haasteet sekä menetelmän käytön kehittäminen.

Vanhemmat kertoivat, että Lapset puheeksi -keskustelu oli positiivinen kokemus. He kertoivat keskustelun laajojen kysymysten helpottavan avautumista ja arjen hyvien asioiden sekä kehityskohteiden huomaamista. Vanhemmat kokivat saavansa Lapset puheeksi -keskustelun avulla apua, mutta osa haastateltavista vanhemmista toivoi terveydenhoitajien huomioivan perheiden yksilöllisyyden paremmin keskustelussa.

H1 "Ihan silleen hyvä fiilis, se on kuitenkin niin tavallaan laajoja ne asiat ja mitä siinä kysytään vaikka ne on niin yksinkertaisia ne kysymykset."

H2 "Niin sitten pysähtyä välillä vähän miettimään, niinku täällä on, että onko lapsen mieliala ja käyttäytyminen ja sit huomaa et siellä on paljon hyviä juttuja. Et vaikka välillä tuntuu että se on kiukkua ja äksyä niin kuin lapsen kuuluu niin kun niit jää miettimään niin siellä on paljon niitä hyviä juttuja. Ja sitten myös niitä kehityskohteita, että mitä vois olla."

Vanhemmat kertoivat kokeneensa Lapset puheeksi -lomakkeen olevan hyvä puheeksi oton tukiväline terveydenhoitajille ja antavan heille mahdollisuuden toimia keskustelun ohjaajana. He kertoivat pitäneensä keskustelun positiivisena asiana perheen voimavarojen kartoittamista. Yksi haastatelluista vanhemmista toi esille, että on tärkeää paneutua lomakkeen täydentämiseen saadakseen siitä mahdollisimman paljon hyötyä perheelle.

H2 "Että jos sitä vaan aattelee että täyttelee sen vaan näin raks raks raks niin ei siitä saa mitään irti. Että sitä pitäis muistaa vähän mieltäkin."

H3 " ..näin että et varmaan (Lapset puheeksi –keskustelu) semmonen helpottava tuki..tuki tai työväline on sitte puheeksi ottamisen lomake"

H1 "Joo, ja sitte se periaatteessa varmaan antaa terveydenhoitajallekin enemmän mahdollisuuksia tavallaan ohjata sitä keskustelua johonkin tiettyyn suuntaan mikä sattuu kiinostamaan tai haluaa lissää tietoa."

Osalla haastatelluista vanhemmista oli ennakkotietoa Lapset puheeksi -keskustelusta, kun taas osa kertoi kuullensa Lapset puheeksi -keskustelusta ensimmäisen kerran neuvolan yhteydessä. Neuvoloiden käytänteissä informoida keskustelusta etukäteen oli eroavaisuuksia, sillä joillekin vanhemmille oli lähetty Lapset puheeksi -lomake kotiin etukäteen täytettäväksi. Toiselle osalle haastateltavista vanhemmista Lapset puheeksi -keskustelu tuli yllätyksenä neuvolakäynnin yhteydessä. Haastatteluissa vanhemmat toivat esille, että heillä oli aluksi erilaisia tuntemuksia keskustelua kohtaan. Osa vanhemmista kertoi suhtautuneensa keskusteluun avoimin mielin. Eräs haastatelluista vanhemmista kertoi aluksi kokeneensa turhautumista saadessaan lomakkeen täytettäväksi.

H1 "No eei silleenkö, tavallaan se oli ihan uus juttu ettei ollu kuullu mitään mutta ihan avoimin mielin."

H2 "No se, ehkä kun sen saa niin se tuntuu (kun sai Lapset puheeksi lomakkeen täytettäväksi) että taas näitä lippulappuja..."

Vanhemmat toivat esille erilaisia kokemuksia terveydenhoitajien suhtautumisesta keskusteluun. Osa vanhemmista kertoi kokeneensa, että Lapset puheeksi -keskustelun tekeminen oli terveydenhoitajalle jo tuttu asia. Yksi haastateltavista vanhemmista kertoi kokeneensa terveydenhoitajan käyneen lomakkeen pintapuolisesti läpi, minkä vuoksi vahvuuksia ei korostettu ja haavoittuvuuksista keskusteltiin vain vähän. Toinen vanhempi toi esille Lapset puheeksi -keskustelun olleen aluksi virallinen, mutta muuttuneen sen edetessä rennommaksi.

H2 "Eiiij, no, ei sitä hirveesti sitten käyty läpi että se katto vaan sen että teillähän näyttää kaikki olevan hyvin. Että ne kohdat, jossa oli mennyt haavoittuvuuden puolelle niin sitten siitä vähän keskusteltiin. Mutta ei niinku periaatteessa jos kokkee ite että kaikki on hyvin niin ei siitä sitten enempää puhuttukaan."

H3 "se jälkeen ko keskustelu päätettiin ni jäi semmonen ihan erittäin mukava fiilis että mutta ehkä tuli semmonen aluks ku on tuttu terveydenhoitaja ni tuli hirveä semmonen virallinen korrekti olo siihen siihen"

Kaikkien haastateltujen vanhempien lapsille oli tehty Lapset puheeksi -keskustelu 2-vuotisneuvolan yhteydessä. He kokivat sen olleen sopiva ikä sen toteuttamiseen. Yksi vanhempi toi haastattelussa esille kokevansa 1,5-vuotiaan lapsen olevan liian nuori Lapset puheeksi -keskustelun toteuttamiseen, mutta korosti sen olevan riippuvainen lapsen kehityksestä. Toinenkin haastateltavista vanhemmista toi esille lapsen kehitysvaiheen huomioon ottamisen keskustelua tehdessä. Eräälle haastateltavista vanhemmista Lapset puheeksi -keskustelu oli tehty myös raskausaikana, mitä hän ei ollut kokenut hyödylliseksi.

H2 "...Että ehkä ennemminkin...ehkä en mä oikeen sitten tiedä sitä odotusaikaa, että onko tää odotusajalle niin hyvä ku eihän näihin voi oikeen vielä odotusaikana tietää vastauksia. Että ei osata vielä miettiä kaikkea. Parempi ehkä vaikka kaks ja viis vuotiaana."

Vanhemmat kokivat keskustelun tekemisen tarpeelliseksi. He kertoivat esimerkiksi alkaneensa miettiä keskustelun aikana asioita tarkemmin, mikä auttoi heitä löytämään positiivisia asioita perheen elämästä myös haastavina aikoina. Yksi vanhempi toi esille koko perheen huomioon Lapset puheeksi -keskustelussa ja lapsen hyvinvoinnin näkökulman tulevan siinä esille.

H1 "Joo...no on se varmaan se pistää tavallaan itekkeekin miettiin, miettiin niinkö niitä asioita vähä ehkä tarkemmin. Ku siinä on kumminki se vahvuus ja haavoittuvuus... Tullee mietittyä enemmän itekkin sitä lasta ja ylipäätänsä... minkälainen se oikeesti on."

H3 "...semmonen tukipilari se lappu tavallaan et että voidaan niinku sieltä ehkä nostaa esiin esille niitä mitä siellä arjessa on semmosia hyviä asioita ja mitkä siellä haasteita niinku siellä perheessä ja ollaan niinku jos niinku lapsen hyvinvoinnin kannalta katotaan sitä näkökulmaa ja sitte tietenki lapsi on se ykkönen sitte tavallaan et se perheki sitte jos siellä muissa perheenjäsenissä jotaki tai puolisoitten välillä ni et niihinki sitte niinkö tavallaan siinä pystyy kiinnittämään kuitenkin huomiota että koska tavallaan se on kuitenkin tärkeä rakenne se että lapsella on se ympäristö"

Vanhemmat kertoivat kokeneensa lokikirjan aiheet ajankohtaisiksi lapsen kehityksen kannalta ja keskustelun asioiden tulleen käytyä järjestelmällisesti läpi lokikirjan avulla. Yhdellä haastateltavista Lapset puheeksi -keskustelun lokikirja oli alkuperäisestä muokattu, eikä siinä käytetty lainkaan termejä haavoittuvuus ja vahvuus. Lapset puheeksi -keskustelun hyväksi puoliksi vanhemmat kertoivat esimerkiksi sen antavan perheestä paremman käsityksen neuvolaan. Yksi haastateltavista vanhemmista koki terveydenhoitajan tuttuuden olleen positiivinen asia. Lapset puheeksi -keskustelun negatiivisiksi puoliksi vanhemmat toivat esille liian rajaavat käsitteet. Perheisiin, joissa ei ollut erityisiä haasteita, koettiin avun saaminen hankalaksi. Osa vanhemmista koki olevan omasta asenteesta kiinni, kuinka paljon keskustelusta sai hyötyä.

H1 "No, varmaan justiin se ett tavallaan vaikka neuvolatätteillä on hirveesti asiakkaita nii ne saa paremman käsityksen niinku siitä perheestä ja lapsesta ja tilanteesta ylipäättänsä."

H2 "No se pittää vaan ite asennoitua, jos asennoituu niin tää on hyvä. Mutta sitten jos sen tekkee silleen vaan että taas näitä niin ei tästä saa ei yhtään mittään irti. Ja sitten se just että ehkä vähän huono puoli se että ymmärtää onko se vahvuus vai haavoittuvuus että tää haavoittuvuus vois olla enemmänkin että ois jotakin kehitettävää tai että se ois semmoinen konkreettisempi. Että se vois olla ehkä helpompi."

6.4 Vanhempien kehittämistoiveita Lapset puheeksi -keskustelun toteuttamiseen liittyen

Vanhempien kehittämistoiveiksi nousivat yksilöllisyyden huomioiminen paremmin, keskustelun tekeminen uudelleen myöhemmin leikki-iässä esim. 5-vuotiaana ja lomakkeen saaminen etukäteen kotiin ennen Lapset puheeksi -keskustelua. Yksilöllisyyden huomiointiin liittyen vanhemmat toivoivat, että Lapset puheeksi -keskustelussa keskityttäisiin yksilöllisesti juuri sen perheen tilanteeseen, koska perheiden elämäntilanteet voivat olla hyvin erilaisia. Lisäksi, jos perheessä on paljon haasteita, olisi vastaanottokäynnille hyvä varata enemmän aikaa.

H3 "...vielä tarkemmin voi keskittyä sitte ehkä semmosiin mitkä jokaiselle perheelle omia erilaisia haasteita voi olla että riippuen lapsesta ja persoonasta ja elämäntilanteesta..."

H3 "...että sitte jos se on enemmän jos voi sanoa et jos jossakin enemmän haasteita jollakin perheellä ni ehkä se sitte voi olla aika lyhyt aika..."

H2 "No ei varmaan ainakaan enne kahta ikävuotta, koska eihän se lapsi, sehän on siihen asti vaan semmonen vötkylä. Että sitten kaks vuotiaalla on jo tavallaan jotakin omia juttuja ja annettavaa. No miksei se vois olla vaikka viis vuotiaana uudemman kerran."

Osa haastateltavista vanhemmista oli saanut Lapset puheeksi -lomakkeen kotiin etukäteen täytettäväksi neuvolakäyntiä varten. Vanhemmat, jotka eivät saaneet lomaketta etukäteen, esittivät kehittämistoiveena, että lomakkeeseen saisi tutustua etukäteen ennen keskustelutilannetta. Haastateltavat kertoivat, että tällä tavalla molempien vanhempien näkökulma saataisiin paremmin esille ja keskustelusta saisi kokonaisvaltaisemman kuvan. Lisäksi haastateltavat toivat esille, että etukäteen lomakkeeseen tutustumalla kysymykset eivät tule yhtäkkiä ja vanhemmat voivat valmistautua keskusteluun paremmin.

H3 "...niin totaa et tavallaan se että ois voitu niinku ehkä kotona jutella niitä asioita ja sitte ehkä se miehinen näkökulma jäi sitte puuttumaan ...se isän rooli tai tavallaan siinä."

H3 "...saanu kokonaisvaltaisemman kuvan jos ois vaikka aikasemmin nähny sen paperin ja niitä kysymyksiä...ois osannu vähä...vähä sillai ehkä henkisesti tai psyykkisesti valmistautua."

H1 "Mutt ehkä ois ollu hyvä jos ois etukäteen saanu vähän silleen mieltä... ettei ois tullu niin yhtäkkiä kaikki kysymykset."

7 POHDINTA

7.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Tutkimustuloksista käy ilmi, että Lapset puheeksi -keskustelu on saanut hyvän vastaanoton lastenneuvolassa. Terveystenhoitajat kokivat vanhempien suhtautuneen keskusteluun pääosin myönteisesti ja hyvin harva kieltäytyy keskustelusta. Myös vanhempien haastatteluista ilmeni positiivinen suhtautuminen Lapset puheeksi -keskusteluun. Omalla asenteella on vaikutusta keskustelun onnistumiseen, kuten eräs vanhemmista toi esiin. Jos lomakkeen täyttää ajatuksella etukäteen, voi keskustelusta saada enemmän irti.

Lapset puheeksi -keskustelu on ennaltaehkäisevää toimintaa, jonka periaatteena on korostaa ja tukea perheessä olevia vahvuuksia unohtamatta mahdollisten haavoittuvuuksien käsittelyä (Solantaus 4, viitattu 9.9.2017). Nämä lähtökohdat tulivat myös esille tutkimustuloksissa; terveydenhoitajat kertoivat Lapset puheeksi -keskustelun korostavan perheessä olevia positiivisia asioita ja herättelevän vanhempia pohtimaan arjen sujuvuutta. Perhe voi huomata, kuinka hyvin heillä asiat loppujen lopuksi ovat ja saada sitä kautta lisää positiivisia voimavaroja elämään. Vanhempien haastatteluista selvisi, että Lapset puheeksi -keskustelu laittoi miettimään asioita tarkemmin ja auttoi haasteellisinkin aikoina löytämään perheen elämästä myönteisiä asioita. He kertoivat lapsen hyvinvoinnin näkökulman korostuvan keskustelussa unohtamatta kuitenkaan koko perheen huomiointia. Toisaalta yhden vanhemman kokemuksena oli, että vahvuuksia ei ollut korostettu tarpeeksi vaan asiat oli käyty pintapuolisesti läpi toteamalla, että ”kaikki näyttää olevan hyvin”. Vahvuuksien huomioiminen on tärkeää, sillä vaikka jossakin lapsen kehitysympäristössä olisi paljon haavoittavia tekijöitä voi toisessa kehitysympäristössä olevat vahvuudet tasapainottaa lapsen elämää (Hannukala, Parkkonen, Solantaus, Valkonen & Wahlbeck 2017, viitattu 9.9.2017). Terveystenhoitaja toi esille, että monesti neuvolassa on mukana myös muita sisaruksia, jotka vaativat huomiota, mikä voi hankaloittaa keskustelun sujumista.

Terveystenhoitajien näkökulmasta Lapset puheeksi -keskustelu toimii työvälineenä perheen tilanteen kartoittamisessa, jolla perheelle voidaan antaa konkreettista apua. Terveystenhoitajat kertoivat, että keskustelu antaa vanhemmille mahdollisuuden tuoda esille omia huoliaan. Koska keskustelu tehdään kaikille perheen tilanteesta riippumatta, toteutuu menetelmän ennaltaehkäisevä periaate. Asioihin on mahdollista tarttua heti, kun lapsen ja perheen elämässä havaitaan haavoittavia

tekijöitä, jolloin ongelman suureneminen estetään. Perheelle saadaan järjestettyä heille tarvitsemansa tukitoimet asiakaslähtöisesti, joka on yksi keskeinen Kaste-ohjelman tavoite. (Kaste 2012, 6. Viitattu 25.2.2018) Keskustelun universaali käyttö säästää terveydenhoitajat pohdinnalta, kenelle Lapset puheeksi -keskustelu olisi hyödyllistä tehdä. Neuvonpitoon liittyen yksi terveydenhoitajista koki moniammatillisen työryhmän aikataulujen yhteensovittamisen olevan haastavaa, minkä vuoksi avunsaaminen voi hidastua eikä moniammatillisuus välttämättä toteudu.

Terveydenhoitajat kertoivat, että he informoivat vanhempia Lapset puheeksi -keskustelusta puhelimitse heidän varatessaan neuvola-aikaa ja lähettävänsä lomakkeen ennen neivolakäyntiä kotiin, jotta vanhemmat saisivat miettiä asioita yhdessä etukäteen. Usein vanhemmat ovat kuitenkin unohtaneet täyttää lomakkeen. Tällöin vanhempien yhteinen näkökulma ja pohdinta jäävät puuttumaan, koska yleensä vain toinen vanhemmista on mukana neulassa. Keskustelusta saataisiin eniten irti, jos molemmat vanhemmat osallistuisivat lomakkeen täyttämiseen, koska molempien vanhempien näkemys arkielämästä on tärkeää ja se myös herättelee vanhempia pohtimaan vaikeita asioita ja palaamaan niihin mahdollisesti myöhemmin. Vuonna 2016 sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi oppaan ammattilaisille, jossa annettiin lapsiperheiden kanssa työskenteleville terveydenhoitajille tietoa ja välineitä perheiden ja lasten tasa-arvoiseen kohtaamiseen. Senkin tavoitteiden mukaista olisi molempien vanhempien näkökulmien esiintuominen Lapset puheeksi -keskustelussa, jonka myötä tuetaan koko perheen tasa-arvoista kohtaamista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016. Viitattu 26.2.2018)

Vanhempien ei tulisi jäädä passiivisiksi neuvojen vastaanottajiksi, vaan heidän tulisi omaksua aktiivisen osallistujan ja täysivaltaisen vanhemman rooli heti alusta alkaen. Jotta perhettä pystyttäisiin tukemaan neulassa tuloksellisesti ja kustannuksiltaan edullisesti, tulisi vanhempien odotukset ja näkemykset selvittää yksilöllisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, viitattu 18.9.2017.) Neivolakäynnille saapunut vanhempi on saattanut myös unohtaa ottaa lomakkeen mukaan. Se, että vanhemmat täyttävät lomakkeen kotona yhdessä keskustellen, säästää aikaa neivolakäynniltä. Neuvolatyön on mahdollista tehostua ja syventyä, jos vanhemmat jäsentävät yhdessä elämäntilannettaan, miettivät tarvittavia ratkaisuja ja ottavat asioita puheeksi neulassa. Lomakkeet mahdollistavat perheen tilanteeseen puuttumisen mahdollisimman varhain, mitä myös perheet itse yleensä toivovat. Neulassa terveydenhoitaja näkee lasta vain hetken vastaanottotilanteessa, kun taas vanhemmat näkevät lapsen monissa erilaisissa tilanteissa neulolan ulkopuolella. Siksi kotona täy-

tetyt strukturoidut lomakkeet antavat yleensä luotettavaa tietoa myös lapsen kehityksestä ja ongelmista. Erityisesti lapsen psyykkistä kehitystä ei ole luotettavaa arvioida pelkästään neuvolakäynnin perusteella. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, viitattu 18.9.2017.)

Vain yksi haastatelluista vanhemmista kertoi saaneensa Lapset puheeksi -lomakkeen etukäteen kotiin toisin kuin kahden muun paikkakunnan vanhemmat. Myös heidän mielestään olisi hyvä, että vanhemmat saisivat tutustua lomakkeeseen ja miettiä asioita rauhassa ennen neuvolakäyntiä. He kokivat, että keskustelusta olisi tällöin enemmän hyötyä.

Sekä haastattelemamme terveydenhoitajat, että vanhemmat kokivat käsitteet haavoittuvuus ja vahvuus hankaliksi. Erään vanhemman mielestä käsitteet ovat liian rajaavia, jolloin on vaikea valita haavoittuvuuden ja vahvuuden välillä. Yksi terveydenhoitajista kertoi selittävänsä vanhemmille puhelimesta, mitä käsitteet tarkoittavat. Tämä helpottaa lomakkeen täyttämistä etukäteen.

Tutkimustuloksista nousi esille eriäviä mielipiteitä sen osalta, onko neuvolaan saapuvan perheen tunteminen entuudestaan hyvä vai huono asia. Yksi terveydenhoitaja toi esille, että joidenkin kysymysten esittäminen tuntui oudolta tutulle perheelle. Voi olla, että kysymysten esittäminen tuntuu itsestään selvältä, jos perhe on terveydenhoitajalle tuttu jo pitkältä ajalta. Terveydenhoitajan ei tule kuitenkaan tehdä ennakkopäätelmiä perheen tilanteesta. Toisen terveydenhoitajan mielipide oli, että perheen tunteminen helpotti Lapset puheeksi -keskustelun tekemistä, koska asioista oli helpompi jutella avoimesti tutun perheen kanssa. Myös vanhemmat kokivat, että tutulle terveydenhoitajalle oli helpompi avautua ongelmista. Tutun perheen kohdalla terveydenhoitaja tuntee perheen taustan paremmin ja keskustelu voi olla tällöin avointa ja syvällistä, kun osapuolet tuntevat toisensa.

Tutkimustuloksia tarkastellessa tuli esille, että laajat kysymykset Lapset puheeksi -keskustelussa auttoivat vanhempien avautumista ja kysymykset koettiin ajankohtaisina. Terveydenhoitajat toivat kuitenkin esille, että vanhempien välillä oli eroja siinä, kuinka avoimesti he kertoivat asioistaan. Terveydenhoitaja saattoi huomata, että vanhemmat eivät aina halunneet kertoa kaikkea asioita tai keskustella joistakin asioista. Keskustelu on kuitenkin saattanut herätellä vanhempia pohtimaan niitä asioita ja he ovat ehkä valmiita puhumaan asioista seuraavalla kerralla.

Kaikille haastatelluille vanhemmille Lapset puheeksi -keskustelu on tehty lapsen 2-vuotisneuvolakäynnin yhteydessä. Terveys- ja hyvinvointilaitoksen internetsivuilla Lastenneuvolan käsikirjassa

kuvailaan 2-vuotiaan lapsen neuvolakäynnin sisältöä seuraavasti *"Tässä tarkastuksessa kiinnitetään kasvun ja kehityksen seurannan lisäksi erityistä huomiota vanhemmuuden ja perheen valmiuksiin ja tukemiseen lapsen iän mukaisen oman tahdon kehittymisen vaiheessa (ns. uhmaikä)."* (THL 2015, viitattu 11.9.2017.) Neuvolakäynnin sisällön perusteella Lapset puheeksi -keskustelu sopii 2-vuotiaan lapsen tarkastuksen yhteydessä tehtäväksi, sillä keskustelun aiheet ja 2-vuotiaan neuvolakäynnin asiasisällöt nivoutuvat hyvin yhteen.

Myös haastatellut vanhemmat kokivat sen olevan sopiva ikä keskustelun tekemiselle, ja osa vanhemmista kertoikin terveydenhoitajien huomioineen lapsen kehityksen keskustelua tehdessä. Kahden haastatellun terveydenhoitajan neuvolassa Lapset puheeksi -keskustelu tehdään 2-vuotiaan terveystarkastuksen yhteydessä. Terveydenhoitajat ja vanhemmat olivat samaa mieltä siitä, että 2-vuotias on sopiva ajankohta keskustelulle, koska ikäkauteen kuuluu uusia haasteita kuten uhmaikä. Uhmaikä eli lapsen itsenäistymisvaihe alkaa yleensä lapsella 2-vuotiaana ja kestää 4–5-vuotiaaksi asti. Ikään liittyy lapsen tarve itsenäistyä ja hallita erillisyyttään vanhemmista. (MLL 2017, viitattu 25.2.2018.) Usein vanhemmat tarvitsevat kyseisenä aikana terveydenhoitajan tukea ja neuvoa. Lapset puheeksi -keskustelussa käydäänkin perheen kanssa yhdessä läpi heidän voimavarojaan. Haastatellut terveydenhoitajat kokivat, että 1,5-vuotiaan laajassa terveystarkastuksessa on jo niin paljon käsiteltäviä asioita, että Lapset puheeksi -keskustelu ei ajallisesti sopisi siihen.

Yksi vanhemmista toi esille 1,5-vuotiaan iän olevan liian nuori keskustelun tekemiselle, mutta korosti sen olevan riippuvainen jokaisen lapsen yksilöllisestä kehityksestä. Haastatellut terveydenhoitajat kertoivat päässeensä vaikuttamaan, minkä ikäiselle Lapset puheeksi -keskustelu tehdään. Kahden haastatellun terveydenhoitajan neuvolassa keskustelu tehdään 1,5-vuotiaalle lapselle. He kertoivat valinneensa kyseisen iän, koska heidän mielestään Lapset puheeksi -keskustelun teemat sopivat erityisesti laajan terveystarkastuksen yhteyteen ja usein molemmat vanhemmat tulevat laajoihin terveystarkastuksiin mukaan. Kyseiset terveydenhoitajat siis pitivät 1,5-vuotiaan laajaa terveystarkastusta sopivana ajankohtana keskustelulle. 1,5-vuotiaan lapsen laajassa terveystarkastuksessa on sekä lääkärin että terveydenhoitajan tarkastus. Keskeisiä keskusteluteemoja tarkastuksessa ovat lapsen voimakas oppiminen ja oman tahdon kehittyminen. (THL 2015, viitattu 11.9.2017.) Osa haastatelluista terveydenhoitajista toi esille Lapset puheeksi -keskustelun ajankohdan valintaan vaikuttaneen myös muilla sektoreilla tehtävä Lapset puheeksi -keskustelu.

Terveydenhoitajat toivat esille, että Lapset puheeksi -keskustelussa käytävät teemat ovat heille tuttuja, koska niitä on käsitelty neuvolatyössä jo aikaisemmin. Lokikirja toimii kuitenkin terveydenhoitajan tukivälineenä, jonka avulla keskustelu etenee järjestelmällisesti ja olennaiset asiat tulevat varmasti käsiteltyä. Koska Lapset puheeksi -keskustelun teemat käytäisiin muutenkin läpi, keskustelu ei vie ylimääräistä aikaa neuvolakäynniltä. Osa vanhemmista kertoi haastattelussa samojen asioiden toistuvan sekä Lapset puheeksi -keskustelussa että muun neuvolakäynnin yhteydessä. Terveydenhoitajat toivat myös esille, että koska tässä ikävaiheessa lapsi käy tiheästi neuvolassa voi tuntua, että samat asiat toistuvat.

Valtioneuvoksen asetuksessa neuvolatoiminnasta on määritelty, että lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana tulee kunnan järjestää vähintään yhdeksän terveystarkastusta ja 1-6 -vuoden ikäisenä vähintään kuusi terveystarkastusta. (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta 338/2011 §). Voikin olla, että Lapset puheeksi -keskustelu ei ole vielä mukautunut osaksi neuvolakäyntiä, koska menetelmän käyttö neuvolassa on uutta. Yksi vanhemmista oli kokenut aluksi turhautuneisuutta lomaketta kohtaan, sillä neuvolassa tulee paljon lomakkeita täytettäväksi. Toisessa neuvolassa, jossa kävimme haastattelemassa terveydenhoitajia, oli käytössä myös neuvolan oma lomake. Siinä käsiteltiin samankaltaisia teemoja kuin Lapset puheeksi -lokikirjassa, mikä saattoi aiheuttaa asioiden toistumista neuvolakäynnillä.

Yhtenä tutkimustehtävänä oli selvittää terveydenhoitajien ja vanhempien kehittämisohdotuksia Lapset puheeksi -keskustelun toteutukseen liittyen. Osa haastateltavista nosti esille ehdotuksen haavoittuvuus ja vahvuus käsitteiden uudelleenmuotoilusta, koska käsitteet koettiin epäselvinä ja vaikeina ymmärtää. Jotta asiat tulisi käytyä syvällisemmin läpi, neuvolakäynnille olisi hyvä varata enemmän aikaa. Vanhemmat toivoivat perheen yksilöllisen tilanteen otettavan paremmin huomioon keskustelussa. Tällöin perheet ja terveydenhoitajat voisivat saada Lapset puheeksi -keskustelusta enemmän irti. Yksi vanhemmista ehdotti keskustelun uudelleen tekemistä esimerkiksi viisivuotiaana tai tarpeen mukaan useammankin. Näin perheen tilannetta pystyttäisiin seuraamaan paremmin ja muutokset huomattaisiin. Neuvolassa, jossa Lapset puheeksi -keskustelu tehdään 1,5-vuotiaalle, terveydenhoitajat kokivat osan keskustelun aiheista, kuten lapsen mielialan ja seurustelun, sopivan paremmin vanhemmalle lapselle. Uneen liittyvät asiat ovat sen sijaan ajankohtaisia. Terveydenhoitajilla oli siis epävarmuutta lokikirjan kysymysten sopivuudesta kyseiseen ikäluokkaan.

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Olemme ottaneet eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmat huomioon opinnäytetyössä jo suunnitteluvaiheesta alkaen ja työskennelleet tutkimuksen parissa hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on julkaissut ohjeistuksen hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Yksi keskeinen lähtökohta hyvään tieteelliseen käytäntöön tutkimusetiikan näkökulmasta on rehellisyyden, yleisen huolellisuuden ja tarkkuuden noudattaminen koko tutkimuksessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, viitattu 1.9.2017.)

Tutkimuksen eettisen perustan muodostavat ihmisoikeudet. Tutkijan on selvitettävä tutkittaville ymmärrettävästi tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit. Tutkimukseen osallistujat antavat vapaaehtoisen suostumuksen tutkimukseen ja heillä on oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen milloin tahansa. He voivat kieltää jälkikäteen itseään koskevan aineiston käyttämisen tutkimusaineistona. Tutkittavan tulee tietää oikeutensa ja tutkijan tulee varmistaa, että tutkittava tietää, mistä tutkimuksessa on kyse. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Tutkimukseen osallistujat antoivat kirjallisen suostumuksen osallistumisestaan tutkimukseen ja he tiesivät, että heillä oli oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä vaiheessa tahansa.

Tutkittavien suojaan kuuluvat myös tutkimustietojen luottamuksellisuus. Tietoja ei saa käyttää muuhun kuin sovittuun tarkoitukseen eikä tutkimustietoja saa luovuttaa ulkopuolisille. Tutkimukseen osallistuvien nimettömyys taataan, elleivät he ole antaneet lupaa identiteettinsä paljastamiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Nauhoitimme kahdelle kännykälle haastattelut. Halusimme varmistaa, että tutkimusaineisto ei mene hukkaan, jos jompaankumpaan kännykkään tulee vikaa nauhoituksen aikana. Kerroimme tutkimukseen osallistujille nauhoituksesta ja kysyimme nauhoituksen luvan tutkittavalta. Nauhoitukset poistettiin litteroinnin jälkeen. Opinnäytetyön tutkimustulokset ovat esitetty tutkittavien nimettömyyttä kunnioittaen.

Arvioitaessa tutkimuksen luotettavuutta selvitetään, kuinka totuudenmukaista tietoa tutkimuksella on tuotettu. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita etenkin tutkittavien näkökulmista. Yleensä tutkimuksen luotettavuutta käsitellään validiteetilla, mutta me valitsimme toiset käsitteet, jotka sopivat paremmin laadulliseen tutkimukseen. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida uskottavuuden, vahvistettavuuden, refleksiivisyyden ja siirrettävyyden avulla. (Juvakka & Kylmä 2007, 127-128.)

Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimustulokset ja tutkittavien henkilöiden käsitykset tutkimuskohteesta vastaavat toisiaan (Juvakka & Kylmä 2007, 128). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla lastenneuvolassa työskentelevien terveydenhoitajien ja leikki-ikäisten lasten vanhempien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta. Teemahaastattelun keinoin saimme vastauksia tutkittavaan aiheeseen. Tutkimustulokset vastaavat tutkittavien henkilöiden käsityksiä tutkimuskohteesta. Tutkimuksen uskottavuutta lisää se, että tutkija on itse tarpeeksi tekemisissä tutkittavan aiheen kanssa (Juvakka & Kylmä 2007, 128). Olemme käyneet Lapset puheeksi -koulutuksen ja käyttäneet menetelmää käytännössä. Tätä kautta olemme perehtyneet aiheeseen perusteellisesti. Vahvistettavuus koskee koko tutkimusprosessia. Tutkimusprosessi tulee kirjata niin tarkasti, että toinen tutkija voi seurata prosessin kulkua. (Juvakka & Kylmä 2007, 129.) Olemme kertoneet raportissa tarkasti koko tutkimusprosessin sisältäen tutkimuksen etenemisen, aineiston keruun ja analysoinnin sekä tutkimustulokset. Raportin lopussa on liitteenä teemahaastattelurunko, jota käytettiin haastatteluiden tukena. Opinnäytetyön raporttiin sisällytettiin suoria lainauksia haastatteluista lisäämään tutkimuksen luotettavuutta.

Siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimustulosten siirrettävyyttä muihin samankaltaisiin tilanteisiin. Jotta siirrettävyyttä voidaan arvioida, tulee tutkimusraportissa olla riittävästi kuvailevaa tietoa tutkimukseen osallistujista ja ympäristöstä. (Juvakka & Kylmä 2007, 129.) Tutkimuksessa tutkittiin terveydenhoitajien ja lasten vanhempien kokemuksia, jolloin tutkimustuloksia ei voi yleistää eivätkä ne ole siirrettävissä vastaaviin tilanteisiin. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella lisäksi reflektiivisyyden kautta. Refleksiivisyys tarkoittaa sitä, että tutkija tietää omat lähtökohtansa tutkimukseen ja sen tekemiseen liittyen. Lähtökohdat kuvataan tutkimusraportissa. Tutkijan tulee myös tarkastella sitä, miten hän vaikuttaa aineistoon ja koko tutkimusprosessiin. (Juvakka & Kylmä 2007, 129.) Olemme tarkastelleet omaa toimintaamme koko tutkimusprosessin ajan kriittisesti, tehneet muistiinpanoja ja pohtineet tekemiämme valintoja. Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että kun yksi henkilö litteroi nauhoituksen, toinen henkilö tarkasti litteroinnin. Näin mahdolliset virheet litteroinnissa huomattiin ja tutkimusaineisto pysyi luotettavana. Analysointi ja tutkimustulosten tarkastelu tehtiin yhdessä, jolloin tutkimustuloksia pohdittiin monesta eri näkökulmasta.

7.3 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusideat

Tulevina terveydenhoitajina voimme hyödyntää työssämme Lapset puheeksi -keskustelusta saatuja kokemuksia. Tiedämme esimerkiksi, että käsitteet haavoittuvuus ja vahvuus on hyvä selittää

tarkasti vanhemmille etukäteen, jotta lomakkeen täyttäminen helpottuisi. Toivomme tutkimustuloksista olevan hyötyä myös muille Lapset puheeksi -keskustelua käyttäville ammattilaisille. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää muun muassa menetelmän sopivan käyttöajankohdan löytämiseen ja toiminnan kehittämiseen. Lapset puheeksi -keskustelua käyttävät ammattilaiset voivat kehittää omaa ammattitaitoaan menetelmän käyttäjinä esim. huomioimalla perheen yksilöllisyyden paremmin ja painottamalla perheen vahvuuksia enemmän. Opinnäytetyö tukee Lapset puheeksi -keskustelun ottamista laajempaan käyttöön neuvoloissa ja lisää sen tunnettavuutta.

Tutkimustuloksien pohjalta syntyi kehittämissuositus Lapset puheeksi -keskustelun lomakkeen käyttöön. Terveystieteiden tutkimuskeskuksesta kerrotaan vanhempien unohtavan lomakkeen usein kotiin. Lomakkeen siirtäminen nettiin esim. Oulun omahoitoon helpottaisi sen täyttämistä etukäteen ja lomake olisi aina saatavilla. Vanhemmille voisi tulla muistutusviesti lomakkeen täyttämistä ennen neuvolakäyntiä. Terveystieteilijä pystyisi myös katsoa vanhempien täyttämää lomaketta etukäteen ja suunnitella vastaanotolla käytävää keskustelua sen pohjalta. Mikäli lomakkeesta nousee esille merkittäviä haavoittuvuuksia, käynnille voitaisiin varata lisää aikaa, jotta perheen tukemiseen ja vahvuuksien korostamiseen jäisi enemmän aikaa.

Opinnäytetyötä tehdessä mieleemme nousi uusia ajatuksia jatkotutkimusideoiksi. Jatkotutkimuksena voisi tutkia molempien vanhempien kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmästä. Tähän tutkimukseen osallistuvat vanhemmat olivat kaikki äitejä, joten olisi mielenkiintoista kuulla myös puolison näkökulmaa Lapset puheeksi -menetelmästä. Tuloksien tutkimista voidaan jatkaa tutkimalla useamman eri-ikäisen lapsen vanhempien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta. Eroavatko esim. vanhempien kokemukset keskustelusta, jos se on tehty 2-vuotiaalle verrattuna 3-vuotiaalle tehtyyn keskusteluun. Voitaisiin myös kartoittaa, millä tavalla perhe hyötyy, jos Lapset puheeksi -keskustelu tehdään koko lapsen elämänkaaren ajan murrosikästä asti. Lisäksi jatkotutkimusaiheena voisi olla kokemusten kartoittaminen eri sektoreilla tehdyistä Lapset puheeksi -keskusteluista.

7.4 Omat oppimiskokemukset

Opinnäytetyöraportin kirjoittaminen on ollut prosessi, jonka aikana olemme oppineet paljon muun muassa tieteellisestä kirjoittamisesta. Olemme myös kehittäneet tiedollista, kielellistä ja viestinnällistä osaamistamme. Tutkimustulosten käsittely kehitti analyysitaitojamme ja johtopäätöksien teke-

mistä. Eettinen ajattelumme kehittyi, kun jouduimme pohtimaan erilaisia eettisiä kysymyksiä tutkimusta suunnitellessamme ja toteuttaessamme. Opinnäytetyötä tehdessämme olemme kehittäneet suunnittelu- ja yhteistyötaitojamme, mikä on keskeinen osa terveydenhoitajan työtä. Prosessin aikana aikataulujen yhteensovittaminen oli ajoittain haastavaa, mikä vaati meiltä joustavuutta, sitoutumista sekä kärsivällisyyttä. Olemme toimineet oma-aloitteisesti ja vieneet opinnäytetyötä itse aktiivisesti eteenpäin olemalla yhteydessä eri tahoihin.

Kävimme opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa Lapset puheeksi -koulutuksen, missä pääsimme itse toteuttamaan Lapset puheeksi -keskusteluja ja muodostamaan omia kokemuksia kyseisestä menetelmästä. Keskusteluja tehdessämme huomasimme, että käsitteet haavoittuvuus ja vahvuus olivat vanhemmille haastavia ymmärtää. Omat kokemuksemme siis tukevat tutkimuksestamme saatuja tuloksia.

LÄHTEET

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 10.painos. Tampere: Vastapaino.

Hannukkala, M., Parkkonen, J., Solantausta, T., Valkonen, J. & Wahlbeck, K. 2017. Mielenterveyden edistäminen kansanterveystyön ytimessä. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 133(10):985–92. Viitattu 9.9.2017, <http://duodecimlehti.fi/duo13731>.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19. painos. Helsinki: Tammi.

Hyväri S. & Vuokila-Oikkonen P. 2017. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas: Tutkimus- ja kehittämistyön luotettavuus. Viitattu 1.9.2017, <http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=3530138>.

Johansson, M. 2007. Varhaisen perheohjauksen malli – Kotiosoite 3 -projektin loppuraportti 2003–2006. Omaiset mielenterveystyön tukena, Uudenmaan yhdistys ry. Viitattu 9.10.2017, <http://www.otu.fi/images/pdf/aineistopankki/loppuraportit/kotiosoiteloppuraportti.pdf>.

Jokinen, J. 2016. Muutos nyt. Lapset puheeksi. Maakunnallinen lasten ja perheiden palveluiden toimintakokonaisuus. PPSHP. Perusterveydenhuollon yksikkö. Raportti. Julkaisematon. Viitattu 25.4.2016.

Juvakka T. & Kylmä J. 2007. Laadullinen terveystutkimus. 1.painos. Helsinki: Edita.

Kallunki, H. 2016. Lapset puheeksi. Video. PPSHP. Perusterveydenhuollon yksikkö. Lapset puheeksi. Muutos nyt. Viitattu 8.10.2017, <https://www.youtube.com/watch?v=7oDn-KIFz4s&list=PLkwcgUIxt-HkWMSxpploepxD2TwPpvN11&index=1>.

Kaste 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma (Kaste) 2012–2015. Toimeenpanosuunnitelma. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 8.10.2017 & 25.2.2018, <http://stm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-00-3800-7>.

Kujala, V., Jokinen, J., Ebeling, H. & Pohjola, A. 2017. Let's Talk about Children Evaluation (LTCE) study in northern Finland: a multiple group ecological study of children's health promotion activities with a municipal and time-trend design. US National Library of Medicine National Institutes of Health. Viitattu 24.1.2018, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5726052/>.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Mannerheimin lastensuojeluliitto ammattilaisille. 2017. Neuvoloiden aineistot. Viitattu 25.2.2018, <https://www.mll.fi/ammattilaisille/muille-ammattilaisille/neuvoloiden-aineistot/>.

Mannerheimin lastensuojeluliitto ammattilaisille. 2017. Neuvoloiden aineistot. Viitattu 25.2.2018, <https://www.mll.fi/ammattilaisille/muille-ammattilaisille/neuvoloiden-aineistot/>.

Mäkelä, J. 2011. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Miten kuulluksi tuleminen vaikuttaa lapsen kehitykseen? Viitattu 8.10.2017, <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki/jukka-makela-miten-kuulluksi-tuleminen-vaikuttaa-lapsen-kehitykseen.pdf>.

Niemelä, M. & Solantaus, T. 2016. Arki kantaa – kun se pannaan kantamaan. Perheterapia 32 (1). 22, 27.

Niemelä, M. 2014. Lapset puheeksi -työn tausta ja menetelmät. THL. Viitattu 8.10.2017, http://www.ppsHP.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/npp/embeds/32387_PPM_LP_MN.pdf.

Niemelä, M. 2012. Structured childcentered interventions to support families with a parent suffering from cancer. Oulun yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 21.3.2016, <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514298981.pdf>.

Ojanen, T., Ritmala, M., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen M. 2013. Lapsen aika. 12.–15. Painos. Helsinki: SanomaPro.

Paananen, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. 2012. Children's and youth's well-being in light of The 1987 Finnish Birth Cohort-study. THL. Viitattu 25.2.2018, <http://www.julkari.fi/handle/10024/110842>.

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. 2006. Puhumattomat paikat. Puheenvuoroja perheestä. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja. Viitattu 8.10.2017, http://www.sosiaalikallega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu_22.pdf.

PPSHP. 2014. Muutos nyt. Lapset puheeksi -työ Pohjois-Pohjanmaalla. Viitattu 8.10.2017, <http://www.satshp.fi/tutkijoille/tutkimus-ja-kehittamistoiminta/paattyneet-hankkeet/poissyryjasta/Documents/Muutos%20nyt,%20Jaana%20Jokinen.pdf>.

Sipilä, M. 2010. Fidelity and feasibility of preventive family-based interventions in adult mental health services: clinicians' experiences. Tampere School of Public Health. Master's Thesis. 19–22. Viitattu 8.10.2017, <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81786/gradu04456.pdf?sequence=1>.

Solantaus, T. 2017. Lapset puheeksi – kun vanhemmalla on mielenterveyden ongelmia. Manuaali ja lokikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 8.10.2017 http://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/lapset_puheeksi_-keskustelu_-_manuaali_ja_lokikirja_kun_vanhemmalla_on_mielenterveyden_ongelmia.pdf.

Solantaus, T. 2017. Let's Talk about Children – when the parent has mental health problems. Module 1. Viitattu 9.10.2017, http://www.strong-kids.eu/rpool/resources/restricted/KS_Module_1_Lets_Talk_about_Children_eng.pdf.

Solantaus, T. 2013. Toimiva lapsi & perhe. Lapsen ja nuoren kehitystä tukeva toiminnallinen työmuoto varhaiskasvatuksessa ja koulussa: Lapset puheeksi -keskustelun taustateoria. Viitattu 8.10.2017, <http://www.muhos.fi/wp-content/uploads/2015/09/Lapset-puheeksi-taustateoria-varhaiskasvatuksessa-ja-koulussa.pdf>.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Viitattu 9.10.2017, <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114371/Opp200414.pdf?sequence=1>.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Sukupuolten tasa-arvo neuvolan asiakastyössä. Miten tukea vanhempia ja lapsia sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta? Opas ammattilaisille. Viitattu 26.2.2018, <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75613>.

Suomen Mielenterveysseura. 2017. Lapset puheeksi –perheinterventio. Viitattu 8.10.2017, <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/kehitt%C3%A4mist%C3%B6iminta/lapset-ja-nuoret/toimiva-lapsi-perhe-ty%C3%B6/lapset-puheeksi-perheinterventio>.

Suomen Mielenterveysseura. 2017. Toimiva lapsi & perhe -työ. Viitattu 8.10.2017, <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/kehitt%C3%A4mist%C3%B6iminta/lapset-ja-nuoret/toimiva-lapsi-perhe-ty%C3%B6>.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Lastenneuvola. Viitattu 12.10.2017, https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/aitiys_ja_lastenneuvola/lastenneuvola.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. 1–4vko. Viitattu 12.10.2017, <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/maaraaikaistarkastukset/terveydenhoitaja/1-4-vk>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. 3v. Viitattu 12.10.2017, <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/maaraaikaistarkastukset/terveydenhoitaja/3-v>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Terveystarkastus. Viitattu 12.10.2017, <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/maaraaikaistarkastukset/terveydenhoitaja>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Laaja terveystarkastus. Viitattu 12.10.2017, <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/maaraaikaistarkastukset/laaja-terveystarkastus>.

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326.

Toimiva lastensuojelu. 2013. Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvitysryhmän loppuraportti 2013:19. Viitattu 8.10.2017, https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126183/Toimiva%20lastensuojelu%20loppuraportti_final_19062013.pdf?sequence=1.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 1.9.2017, http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 6.4.2011/338.

LIITTEET

TEEMAHAASTATTELURUNKO VANHEMMILLE

LIITE 1

Tausta

Perherakenne (monesko lapsi)

Siviilisääty

Töissä/työtön

Käsitykset Lapset puheeksi –keskustelusta ennen keskustelua

Milloin ensimmäisen kerran kuullut menetelmästä

Keskustelun ajankohta

Ennakkokäsitykset

Kokemus keskustelusta

Tuntemukset

Terveydenhoitajan suhtautuminen

Muuttuiko käsitys

Tarpeellisuus

Ajankohdan sopivuus

Jatkotoimenpiteet keskustelun jälkeen

Keskustelujen määrä

Toimintasuunnitelma?

Neuvonpito?

Hyvät ja huonot puolet keskustelusta

Kehittämisehdotukset

Tausta

Työkokemus

Menetelmän käytön määrä

Koulutus menetelmästä, paikka, ajankohta

Käsitys menetelmästä ennen koulutusta

Kokemukset keskustelusta

Tuntemukset

Vanhempien suhtautuminen

Ajankohdan sopivuus

Tarpeellisuus

Kokemukset jatkotoimenpiteistä

Toiset keskustelut

Neuvonpito

Hyvät ja huonot puolet

Kehittämissuhteet

(Solantaus, T. 2016. Lapset puheeksi – kun vanhemmalla on mielenterveyden ongelmia. Manuaali ja lokikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.)

2 VAUVAIKÄ JA TAAPEROIKÄ (syntymästä noin 3-vuotiaaksi)

Haavoittuvuuksien kohdalla kysytään, ovat asiat olleet aina näin, vai onko kyseessä muutos. Kysytään muutoksen ajankohdasta ja vanhempien näkemystä muutoksen syystä.

I Lapsen kuvailu. Minkälainen lapsi hän on?

1. Lapsen mieliala ja käyttäytyminen	vahvuus	haavoittuvuus
2. Onko lapsesta huolia?	vahvuus	haavoittuvuus
3. Onko haettu ja saatu apua? Mistä?		

II Vauva/taapero kotona

4. Seurusteleekeko lapsi mielellään vanhempien kanssa?	vahvuus	haavoittuvuus
5. Entä siskojen ja veljien kanssa?	vahvuus	haavoittuvuus
6. Mitä lapsen kanssa tehdään? Ilon aiheita?	vahvuus	haavoittuvuus
7. Miten sujuu ruokaileminen?	vahvuus	haavoittuvuus
8. Miten sujuu nukkuminen?	vahvuus	haavoittuvuus
9. Tuleeko stressi- ja konfliktitilanteita?	vahvuus	haavoittuvuus
10. Miten vanhempi jaksaa stressi- ja konfliktitilanteet? Miten vanhemmat toimivat?	vahvuus	haavoittuvuus

III Lapsi päivähoitossa ja muiden lasten kanssa

11. Viihtyykö lapsi päivähoitossa?	vahvuus	haavoittuvuus
12. Onko päivähoitossa joku läheinen aikuinen?	vahvuus	haavoittuvuus
13. Sujuvatko päivän toimet?	vahvuus	haavoittuvuus
14. Onko ystäviä, leikkiikö hän muiden kanssa?	vahvuus	haavoittuvuus
15. Vanhempien ja päivähoiton yhteistyö	vahvuus	haavoittuvuus

IV Vanhemmuus ja kodin hoito

16. Miten kodin ja lastenhoito sujuu?	vahvuus	haavoittuvuus
17. Tuki puolisoilta?	vahvuus	haavoittuvuus
18. Puolison mielenterveys- tai päihdeongelmat?		haavoittuvuus
19. Miltä vanhemmuus ylipäättään tuntuu?	vahvuus	haavoittuvuus

Suositus

Joka kerta kun raskaana oleva tai pienen lapsen äiti tai isä tulee hoitoon mielenterveys-ongelman takia, tulisi ehdottaa Neuvonpitoa äitiys- tai lastenneuvolan kanssa, jotta neuvola tietäisi erityisesti tukea tätä perhettä ja lasten kehitystä ja jotta yhdessä mietittäisiin tukitoimia.

Jos keskustelussa ilmeni haavoittuvuuksia, on Neuvonpito erityisen tärkeä ja siihen tulisi pyytää myös vauvaperhetyön asiantuntija, mikäli se on mahdollista. Perhe saattaa hyötyä myös pikkulapsipsykiatrisista palveluista.